

Micii cercetători descoperă patrimoniul cultural imaterial

Patrimoniul

Caietul nr. 2 - 2023

Prof. drd. Ana BERSAN, Școala Gimnazială „Regina Maria” Sibiu

Prof. înv. primar Anca-Georgeta BUCUR, Școala Gimnazială Racovița și studentă la ULBS, specializarea *Studiul Patrimoniului și Managementul Bunurilor Culturale*, în anul II

Prof. Maria CĂTOIU, Școala Gimnazială „Aurel Decei” Gura Râului

Prof. înv. primar Maria DENOVI, Școala Gimnazială „Ion Luca Caragiale”, Sibiu

Prof. înv. primar Elena Stana MANGU, coordonator elevi Școala Gimnazială „Matei Basarab” Turnu Roșu

Lect. univ. dr. Maria ȘPAN, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu (ULBS), Facultatea de Științe Socio-Umane, Departamentul de Istorie, Patrimoniu și Teologie Protestantă

Grafică: **Vlad Ghirbomean**

Lansăm al doilea număr al caietului *Micii cercetători descoperă patrimoniul cultural imaterial*, ca rezultat al activității cu același nume, desfășurată începând cu Noaptea Cercetătorilor 2022. La această activitate, au participat elevi de la:

- ◆ Colegiul Național „Gheorghe Lazăr” Sibiu
- ◆ Școala Gimnazială „Aurel Decei” Gura Râului
- ◆ Școala Gimnazială „Ion Luca Caragiale”, Sibiu
- ◆ Școala Gimnazială Racovița
- ◆ Școala Gimnazială „Regina Maria” Sibiu
- ◆ Școala Gimnazială „Matei Basarab” Turnu Roșu

Imagine copertă față: Anastasia Bersan, clasa a IV-a A, Școala Gimnazială „Ion Luca Caragiale”, Sibiu

Despre desen: *Am ales să îmi fac desenul așa, pentru că am vrut să reprezinte câte un pic din cuprinsul Caietului. Am desenat un costum popular deoarece câțiva copii au vorbit despre el. În dreapta jos, este o horă desenată ca și cum ar fi privită de sus. Central, floarea vieții, simbol sculptat pe multe case de lemn.*

Imagine copertă verso: Ilaria Lupșor, clasa a IV-a A, Școala Gimnazială „Ion Luca Caragiale”

Despre desen: *Am ales să fac o ilustrație după o fotografie pe care am văzut-o într-o carte, la străbunica mea acasă, în Drăguș. M-am gândit că această fotografie prezintă o seară liniștită, cu povești la gura sobei, femeia toarce un caier de cânepă pentru a pregăti materialul pentru țesut. Străbunica mi-a amintit să desenez băiatului celebra pălărie cu ciucur în culorile specifice Drăgușului – roșu, verde, albastru și roz închis. Ciucurele este specific satului Drăguș din Țara Făgărașului. Fotografia aparține Muzeului Sătesc „Dimitrie Gusti” din Drăguș.*

Un gând de la Prof. drd. Ana BERSAN

Să fim parte din acest proiect a reprezentat pentru mine un mic pas către conștientizarea importanței patrimoniului cultural imaterial. A însemnat să cuprindem necuprinsul tradițiilor românești și să trezim bucuria cunoașterii acestora de către elevii mei. Tumultul zilelor moderne ne îndeamnă către interculturalitate și valori europene, fără să ne dăm seama că, de fapt, cea mai valoroasă contribuție a noastră este identitatea românească înrădăcinată în secole de tradiții.

Un gând de la Prof. înv. primar Anca-Georgeta BUCUR

Am fost bucuroși să descoperim, în lada de zestre a satului nostru, valoroase elemente de patrimoniu cultural imaterial, prin aceasta redescoperindu-ne și pe noi. Am învățat să prețuim și mai mult tradițiile noastre, obiceiurile, bătrânii satului, rădăcinile.

Un gând de la Prof. Maria CĂTOIU

Am primit, cu bucurie, invitația de a continua „vânătoarea de comori” ale patrimoniului cultural imaterial. Copiii s-au dovedit a fi mai entuziaști și mai pricepuți în găsirea de noi și valoroase mărturii de cultură și tradiție românească. Au căutat prin poduri și șoproane, au scotocit prin lădoaie și blidare, au cotrobăit prin cuferele cu amintiri ale părinților, bunicilor, mătușilor și unchilor. Și au găsit, încă au găsit povești, meșteșuguri, bunătăți, un șirag de mărgăritare, pe care vi-l oferim, iată, în cel de-al doilea caiet-colecție, în speranța că veți descoperi, cu duioșie, un crâmpei din lumea satului românesc de odinioară.

Un gând Prof. înv. primar Maria DENOV

Pentru mine, a fost o experiență inedită. M-am bucurat pentru micii cercetători din clasa mea, care, nu doar că au înțeles destul de repede ce înseamnă „patrimoniul imaterial”, dar au și tratat tot procesul, de la alegerea temei, până la luarea interviurilor și transcrierea acestora, cu maximă seriozitate și implicare. Pe de altă parte, am fost plăcut impresionată să constat, ascultându-le pe colegele mele, colaboratoare ale broșurii, că tradiția merge mai departe în zonele din care dumnealor fac parte. Îmi doresc ca cititorii broșurii să înțeleagă că patrimoniul cultural imaterial este viu, iar noi, cu toții, jucăm un rol important în crearea și ducerea acestuia mai departe.

Un gând Prof. înv. primar Elena Stana MANGU

„Națiile care au pierdut șirul obiceiurilor părintești sunt nații fără rădăcini, nestatornice, iar neglijarea istoriei și tradițiilor locale reprezintă o lovitură zdrobitoare”, afirma A. Russo. La sat, găsim adevărata explicație a ceea ce suntem noi. Acolo pot fi înțelese și cunoscute adevăratele noastre izvoare românești, acolo trăim și învățăm istoria înconjurați de dragostea și atenția sătenilor. Participarea activă a tinerilor la activități diverse stimulează creativitatea, dezvoltă socializarea și comunicarea, dar, totodată, asigură și un bagaj cultural necesar fiecăruia. Prin implicarea directă a tinerei generații în acțiuni pe plan local, aceasta se va familiariza cu ideea de valoare și importanța a patrimoniului. Obiceiurile întâlnite în comunitățile de la sate sunt legi nescrise prin care se transmite experiența socială de la o generație la alta și reprezintă punctul de plecare pentru noile generații, contribuind la comportamentul și acțiunile lor viitoare. Familiarizarea tinerei generații cu tradițiile dezvoltă ideea de valoare și importanță a patrimoniului local cultural.

Un gând de la Lect. univ. dr. Maria ȘPAN (coordonator activitate)

Patrimoniul cultural imaterial (PCI) este o moștenire culturală ce nu poate fi atinsă și care se transmite din generație în generație. PCI mai este numit și „patrimoniul viu” sau „patrimoniul fragil” și cuprinde multe tradiții, practici și obiceiuri. Acestea includ sărbători, credințe și practici culturale, practici culturale specifice legate de plante de leac, cântecele și dansurile tradiționale, rețetele, legendele, jocurile de copii, meșteșugurile etc.

*Cu bucurie, vă prezentăm cel de-al doilea număr al caietului **Micii cercetători descoperă patrimoniul cultural imaterial** – un material bogat, cu 23 de articole de la 22 de elevi (din mediul rural și urban; 10 dintre elevi au scris articole și în Caietul nr. 1), provenind de la 6 școli din județul Sibiu. În acest an, din comitetul de redacție, au făcut parte 5 doamne profesoare, din învățământul primar și gimnazial, cărora le sunt recunoscătoare pentru implicare. În 2023, sărbătorim 20 de ani de la adoptarea **Convenției de la Paris pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial**. Știm că primul pas pentru menținerea în viață a acestui patrimoniu viu este documentarea. Copiii, autori ai unor valoroase articole, dau tonul pentru salvagardare. Ei au intervievat: străbunici, bunici, părinți, frați, mătuși, unchi, verișori, vecini, meșteri populari și alți purtători de patrimoniu. Datorită lor, am constatat că încă avem multe elemente vii de PCI. Felicitări micilor cercetători și calde mulțumiri doamnelor profesoare!*

Păstrați viu și transmiteți patrimoniul cultural imaterial!

Educația pentru patrimoniu are o importanță deosebită pentru salvagardarea PCI. La nivel de învățământ superior, **Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu (ULBS) derulează singurul program de licență din țară în domeniul Studiul Patrimoniului și Managementul Bunurilor Culturale**, care formează specialiști în patrimoniu.

CUPRINS

Anastasia Bersan , <i>Meșteșugul caselor de lemn din Maramureș. Interviu cu Petru Nan, sculptor în lemn în Maramureș /.....</i>	5
Matei Bolca , <i>Turtițe de pâine oltenești. Interviu cu bunica maternă, Nona /.....</i>	7
Teodor Cătoi , <i>Unchiul meu este dulgher. Interviu cu Vasile Bischin din Gura Râului /.....</i>	9
Georgiana Maria Căndea , <i>Bunica mea face târsâni. Interviu cu bunica Mărie (Maria Căndea) din Gura Râului (născută în Poplaca) /.....</i>	14
Andreia Cîmpean , <i>Covăcitul la Gura Râului – meșteșugul fierăriei. Interviu cu unchiul meu, Petru Damian /.....</i>	17
Andreia Cîmpean , <i>Zama de hirean, de la Gura Râului. Interviu cu mama mea, Paraschiva Cîmpean /.....</i>	20
Mihai Ștefan Dragomir , <i>Călușerii din Poplaca. Interviu cu vecina, Vița Surdu /.....</i>	22
Cristian George , <i>Prelucrarea cânepii în Gura Râului, pe vremea bunicii Mărie. Interviu cu bunica mea, Maria George /.....</i>	23
Izabela Grigore , <i>Sfântul Petru și lupii (poveste de demult). Interviu cu bunica mea, Paraschiva Coțiu /.....</i>	28
Daria Hanzu , <i>Masa Neagră din Gura Râului. Interviu cu mătușa Ană (Ana Cătoi), țesătoare și pricepută tare în zestrea miresei (sora vestitei doamne Maria Hanzu, creator popular din Gura Râului) /.....</i>	31
Dragoș Ivan , <i>Obiceiul Irozilor în localitatea Racovița. Interviu cu vărul meu, Ionuț Zdrengea /.....</i>	35
Mihai Ivan , <i>Ceata junilor din Sadu. Interviu cu unchiul meu, Valentin Ivan /.....</i>	38
Lavinia Jinariu , <i>Seceratul grâului la Gura Râului pe vremea bunicii Elena /.....</i>	41
Ilaria Lupșor , <i>Țeserea fețelor de masă la Drăguș, județul Brașov. Interviu cu străbunica mea Viorica Fogoroș /.....</i>	44
Emilia Mereș , <i>Ceata crailor de la Sebeșu de Jos. Interviu cu unchiul meu, Emil Man /.....</i>	46
Andra Maria Mihai , <i>Ceata de feciori de la Sebeșul de Jos. Interviu cu un fost vătaf al cetei de feciori, Valentin Ionuș /.....</i>	49
Larisa Neamțu , <i>Interviu cu bunicul meu, brutarul Nicolae Muntean, de la Racovița /.....</i>	53
Maria Olariu , <i>„Dana” – obicei din Racovița. Interviu cu tatăl meu, Marcel Olariu /.....</i>	56
Daniel Petre , <i>Sărbătoarea Armindenilor, la Sebeșu de Jos. Interviu cu bunicul meu, Toma LUCA /.....</i>	59
Amalia Elena Popa , <i>Sâmbăta Floriilor, la Sebeșu de Jos. Interviu cu bunica mea, Viorica Popa /.....</i>	63
Silvana Stoichiță , <i>Mesteceni din Ajunul Rusaliilor, de la Racovița. Interviu cu bunica mea, Leontina Frățilă /.....</i>	67
Georgiana Stoiță , <i>Bunicul meu știe să construiască cuptoare de pâine. Interviu cu bunicul meu, Gheorghe Brad din Gura Râului /.....</i>	71
Andreea Trif , <i>Hora Fetelor din Sebeșu de Jos, județul Sibiu. Interviu cu doamna Dina Stoica /.....</i>	74

Meșteșugul caselor de lemn din Maramureș

Interviu cu Petru Nan, sculptor în lemn în Maramureș, 52 de ani
Anastasia Bersan, clasa a IV-a, Școala Gimnazială „Ion Luca Caragiale”, Sibiu

Elemente de patrimoniu cultural imaterial identificate: relatări despre ocupațiile tradiționale, în care apar terminologie și practici culturale specifice legate de acestea; prelucrarea artistică a lemnului (tehnici de lucru, procedee, ornamentică)

Interviul a fost luat la Vișeu de Sus. Meșterul este din Bârsana, județul Maramureș.

Bună ziua, ce meserie aveți?

Bună ziua, sunt sculptor, sculptor în lemn.

E o meserie grea?

Nu, depinde de cât îți place să muncești.

De la cine ați învățat meserie?

Pe văzute. Am văzut la unu' și la altu'. Am văzut și am învățat lucrând.

Aveți ucenici?

Da, sigur, doi. Dar nu-s aici, unul e plecat.

Cum se construiesc casele în Maramureș?

Din lemn, în stilul maramureșan. Construcția unei case durează de la o zi, două – dacă-i casuță –, la câteva luni.

În vârful casei, se pune struț [ornament din crengi de brad împletit cu ștergare], adică un simbol al belșugului, dar și cinstire pentru meșteri. Se pune o sticlă de horincă împodobită, în vârful, casei pentru meșteri. Se face o rugăciune și la fundație, înainte de orice lucrare, și începem la drănițat [meșteșugul de a bate draniță/șindrila pe acoperișul casei].

Cum se lucrează modelele pe stâlpii de lemn?

Cu drujba, cu dălți. Simbolurile le aleg după modelele vechi, tradiționale. Sunt modele lăsate din strămoși. Am făcut porți de lemn din stejar, cu frontar acoperit de draniță, cu stâlpi pe care sculptăm funii răsucite, sau soarele, sau arborele vieții, după cum vrea fiecare. Ori cocoș, brazi, la casele de bogătani. Cruce, că oameni-s credincioși... și la mănăstire am făcut.

Ce sfaturi aveți pentru copiii de astăzi?

Să învețe să muncească. Care au plăcerea de meserie, de a învăța, pot învăța, fiecare cu ce le place.

Turțițe de pâine oltenești

Interviu cu bunica maternă, Nona, 61 de ani
Matei Bolca, clasa a IV-a, Școala Gimnazială „Ion Luca Caragiale”, Sibiu

Elemente de patrimoniu cultural imaterial identificate: rețete tradiționale

Am intervievat-o pe bunica mea maternă, Cornelia Coca (căreia îi spun Nona), din Comuna Ștefănel, județul Dolj, pe care am rugat-o să-mi vorbească despre turțițele de pâine oltenești.

Nona, îmi permiți să-ți pun câteva întrebări legate de turțițele de pâine pe care le faci atât de gustoase?
Desigur, iubitul meu, mă poți întreba orice!

De la cine ai învățat să le faci?

Mama m-a învățat să le fac, iar ea a învățat de la mama ei, bunica mea, din satul Ștefănel, județul Dolj.

Ai putea să-mi spui ce ingrediente folosești, dar și cum le prepari?

Ingredientele sunt: făină, apă, drojdie, sare. Le frământ și obțin un aluat care nu trebuie să fie nici prea vârtos, nici prea moale. După ce aluatul este dospit, îl împart în părți egale, apoi le întind cu făcălețul. Turțițele le coc într-o cratiță specială, de tuci, veche de peste patruzeci de ani.

Ai vreun secret legat de turțițe?

Da, pun totul la ochi, nu cântăresc nimic, dar cel mai important ingredient este DRAGOSTEA.

Cu ce ocazie le faci? Pentru sărbători sau fără a fi o ocazie specială?

Nu le fac doar pentru sărbători, ci de fiecare dată când veniți voi la mine și aveți poftă. Pentru mine, asta este o ocazie specială și le fac cu drag.

Când erai mică, oamenii când le făceau?

Când eram eu mică se făceau doar de sărbători sau în weekend, pentru că, în rest, mâncam mămăligă.

În încheiere, poți să transmiți un mesaj pentru tânăra generație?

Mă bucur că pot să vă las vouă, nepoților mei, o moștenire spirituală, dusă din generație în generație.

**Îți mulțumesc foarte mult pentru timpul acordat!
Ești o bunică grozavă!**

Cu plăcere, puiul meu drag!

Unchiul meu este dulgher

Interviu cu Vasile Bischin din Gura Râului, 53 de ani
Teodor Cătoiu, clasa a IV-a, Școala Gimnazială „Aurel Decei” Gura Râului

Elemente de patrimoniu cultural imaterial identificate: relatări despre ocupațiile tradiționale – dulgheritul

Unchiu' Vasile, dacă ești de acord, o să-ți iau un interviu pentru un caiet care se intitulează „Micii cercetători descoperă patrimoniul cultural imaterial”.

Sigur, de acord.

De câte ori am venit la dumneata, te-am găsit lucrând în atelier. Povestește-mi, te rog, ce faci aici?

Prelucrez scânduri pentru dușumele, pentru porți, pentru stupi, pentru scări.

Cum se numește meseria aceasta?

Eu am făcut [și] un curs de calificare de dulgher și lucru' și tâmplărie. Dulgher și tâmplar.

Este o meserie grea?

Nu prea, nu-i grea tare. Dacă vrei să lucrii, înveți.

De la cine ai învățat să lucrezi?

De la taică-mio' și de la un unchi de-al meu.

Ce unelte folosești?

Păi, am început cu fierăstraie, cu sfledere [unelte de tâmplărie, cu care se fac găuri]. Acuma, lucrăm cu drujbe, cu bormașini, cu rindele electrice [unelte de tâmplărie, pentru șlefuit lemnul], nu numai cu manuale.

Mi le poți arăta?

Sigur.

Ce materiale folosești?

Brad, stejar, ulm, paltin, cireș, tot felul de materiale... uscate. Trebuie să fie uscate la tâmplărie. La dulgherie mere și verzi.

Dă-mi exemple de lucrări pe care le-ai făcut.

Păi, am făcut acoperișe, porți, dușumele, stupi de albine... tot ce vine face.

În ce localități ai lucrat?

Păi, majoritatea, în Sibiu am lucrat, în toate [localitățile]: în Orlat, în Cristian, în Șelimbăr, în Slimnic. Am lucrat și la București, am lucrat prin Cluj. Am lucrat prin toată țara aproape. Unde-a fost de lucru, am lucrat.

Eu știu că dumneata ai făcut, la mine acasă, poarta șurii și poarta curții.

Da.

Cât timp durează să faci o astfel de poartă?

Păi, cu prelucrat, cu totu', o săptămână, o poartă. Cu prelucrat la mașini și cu montat.

Văd că ai aici în curte mai multe lucrări făcute de dumneata. Care sunt?

Păi, acoperișe, streșini... filigorie, porțile la șură, porți, uși la casă, la toate interioarele la căsi le-am făcut.

Spune-mi cum se numesc toate piesele din poarta șurii.

Principalu-i fusu' [pentru elementele porții șurii, a se vedea desenul meu], care trebuie să fie neapărat de stejar, și chingile. Și restu'... scânduri și feronerie. Închizători, tigăi, furci, astea se folosesc la o poartă.

Ai mai învățat pe cineva meseria de dulgher?

Da, pe băiatu' meu. Atâta.

În încheiere, te rog să transmiți un îndemn pentru cititorii noștri.

Care-s interesați să nu moară de foame, să puie mâna să lucre', că nu mor de foame dacă lucrează!

Îți mulțumesc și să fii sănătos, să mai poți lucra, și să-i înveți și pe alții această frumoasă meserie!

Mulțumesc și io!

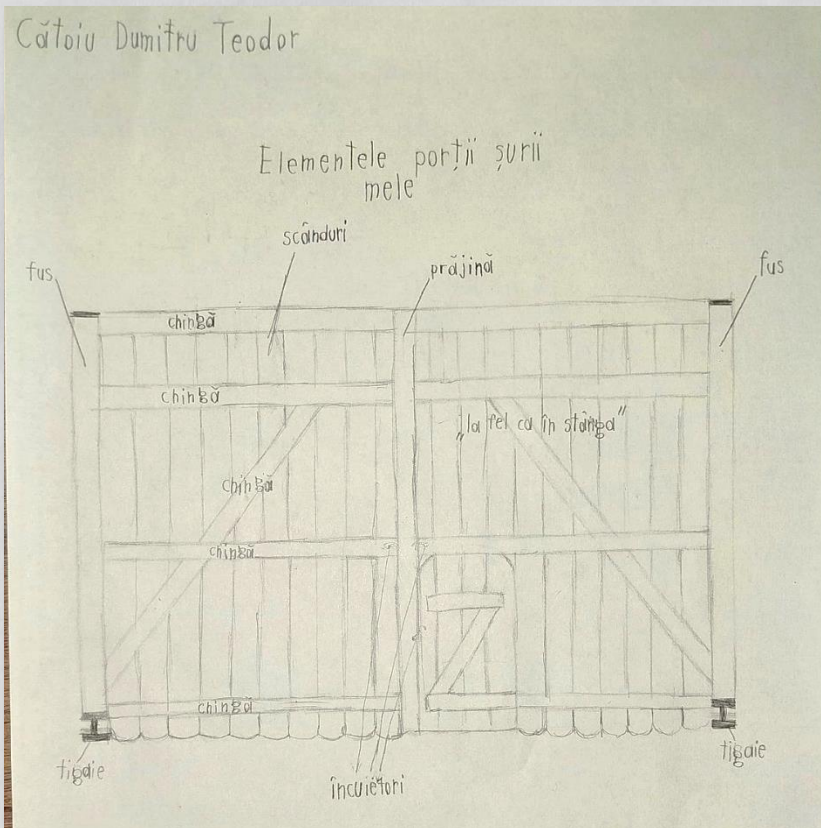
Dulgherul Vasile Bischin, în atelier

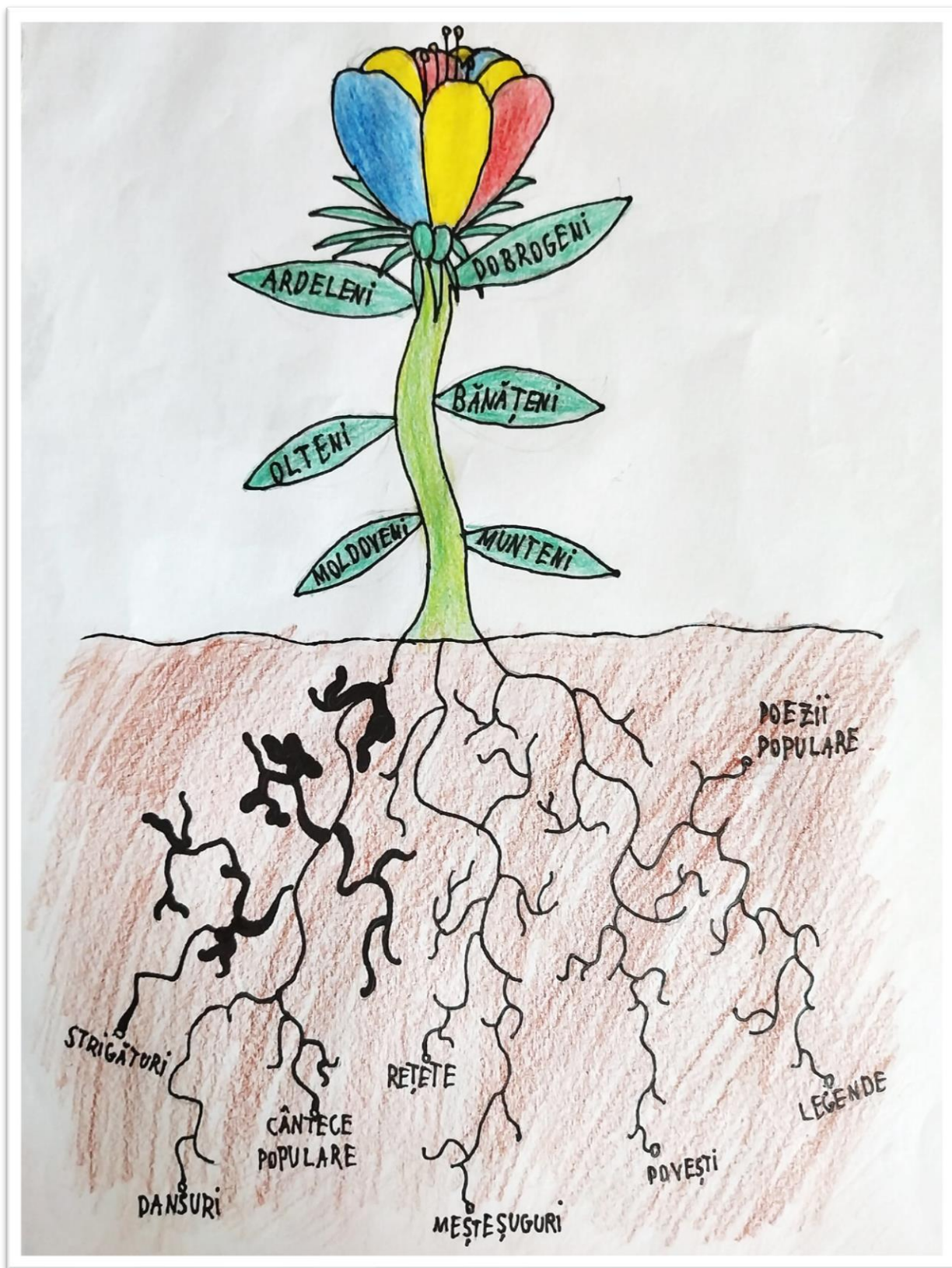

Poarta casei mele

Poarta șurii mele

Autor desen: Teodor Cătoi, clasa a IV-a, Școala Gimnazială „Aurel Decei” Gura Râului

Bunica mea face târsâni

Interviu cu bunica Mărie (Maria Căndea) din Gura Râului (născută în Poplaca), 65 de ani
Georgiana Maria Căndea, clasa a VIII-a, Școala Gimnazială „Aurel Decei” Gura Râului

Elemente de patrimoniu cultural imaterial identificate: relatări despre meșteșuguri și arte tradiționale, în care apar terminologie și practici culturale specifice legate de acestea

No, bunico, iar am venit la dumneata, pentru a-mi povesti despre un meșteșug rar la noi în sat.

Explică-ne un pic ce sunt, la ce se folosesc târsâni.

Târsâni se folosesc la ceata junilor din Gura Râului. Se pun la picioare, sunt cusuți pe nădragii de lână ai ficiilor.

Și din ce sunt confecționați? Explică și etapele de lucru.

Se pune un postav negru în spate, cu panglică cusută cu mărgelile și, în față, se pune un material mai plin, unde se coasă cănaței, adică ciucuri. Pe urmă, se adună și se pune o bandă de tricolor pe care se coasă bumburezele [zornăitoare din tablă, de formă sferică]. Când gat de cusut, se unesc cănaței cu mărgelile și, pe urmă, se trag pe picior.

Cât durează confecționarea lor?

Pă, nu știu exact, dar cel puțin o lună, zăc eu. Că ar trebui folosiți vreo 320 de ciucuri rotunzi.

De când știi să lucrai aceste articole, tu, bună?

Pă, dacă stau să mă gândesc, de prin '91.

De la cine ai învățat?

Târsâni soțului meu i-am luat, m-am uitat la ei și am început să desfac fiecare lucru în parte. Numa' așa aveam să învăț să fac și io [mică fiind, a învățat să coase de la doamna învățătoare, Albotă Marina].

Astăzi mai sunt persoane care fac, adică să se intereseze să învețe meșteșugul?

Nu. Sunt puține femei care mai fac, dar fete tinere ca să învețe nu mai is.

Se caută târsâni în ziua de azi?

Sigur. Noii juni vin la mine și încep, pe rând, să le fac, din timp, că până la Crăciun trebe să gat.

De unde îți procuri materialele?

De la Sibiu, din mercerie.

Ai un singur model pentru aceștia?

Nu. Modelele pe care le fac eu sunt diferite. Fiecare ficior are un rând de târsâni speciali.

Dorești să ne spui ceva acum, la sfârșit de poveste?

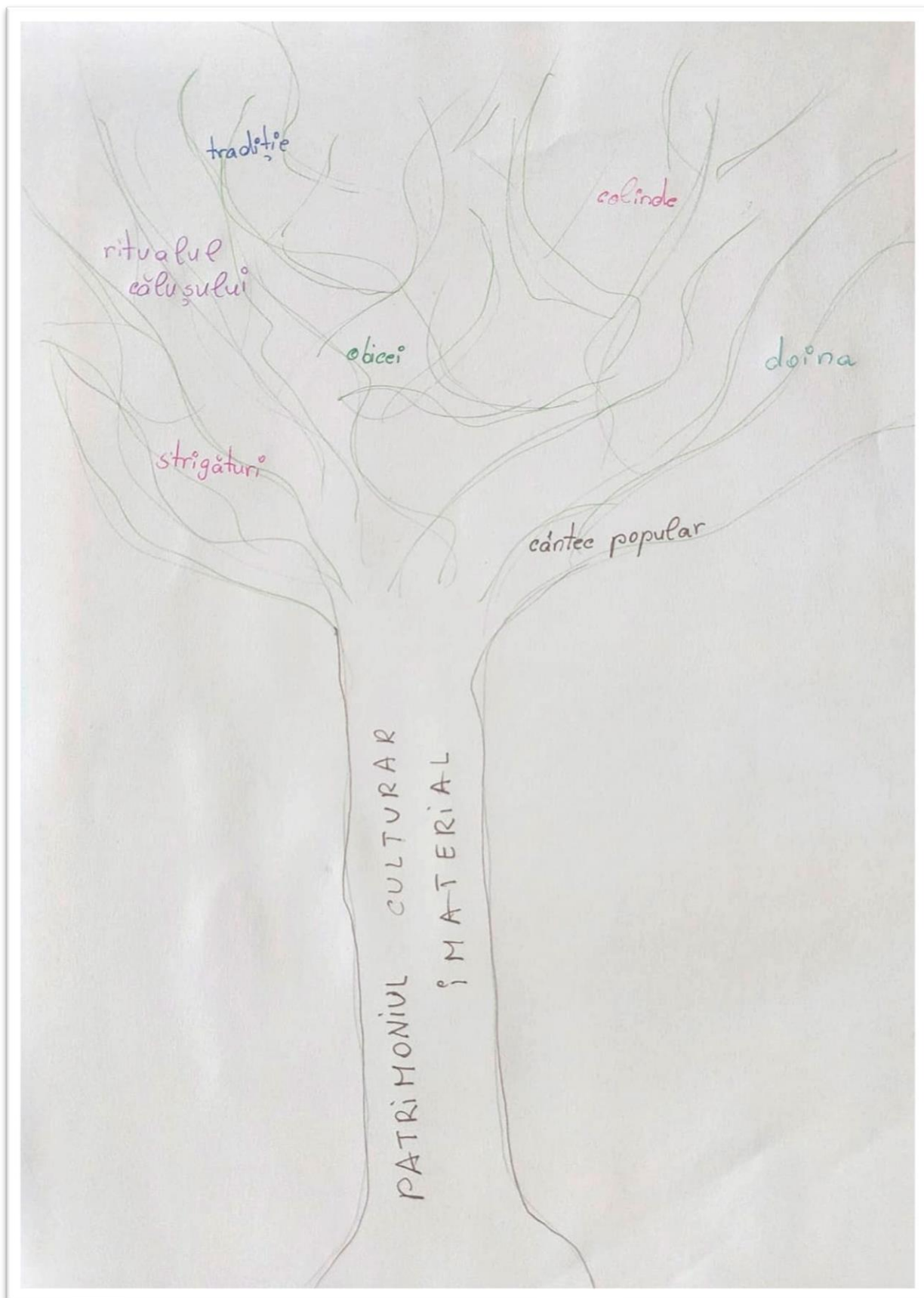
Da. Pentru mamele băieților care doresc să se bage cu junii, nu mai împrumutați târsâni. Și le mulțumesc că vin la mine să le fac, că îmi place mult ceea ce fac.

Târsani, prim-plan

Junii din Gura Râului, purtând târsâni, de Crăciun, la Întâlnirea Junilor în Săliște

Autor: Georgiana Maria Câdea, clasa a VIII-a, Școala Gimnazială „Aurel Decei” Gura Râului

Covăcitul la Gura Râului – meșteșugul fierăriei

Interviu cu unchiul meu, Petru Damian, 65 de ani
Andreia Cîmpean, clasa a VI-a, Școala Gimnazială „Aurel Decei” Gura Râului

Elemente de patrimoniu cultural imaterial identificate: relatări despre ocupațiile tradiționale, în care apar terminologie și practici culturale specifice legate de acestea
Element de PCI încă viu la Gura Râului

Bună ziua unchi! Am venit să-ți iau un interviu pentru un caiet, despre meșteșugul fierăriei.

Da.

Acum, poate, tu nu mai lucrezi, dar poți să îmi spui cine te-a învățat?

Păi, tata și moșul meu care avea 65 de ani când m-am născut eu și el o fost primul fierar român din Gura Râului.

Cum ai învățat?

Eram tot timpul prin fierărie, pe lângă ei, veneau oamenii la lucru cu cai, cu căruțe la reparat, cu cai la potcovit, boi, măgari. Încet am deprins și eu. Eu nu am lucrat ca fierar, numai foarte puțin, dar mai mult i-am ajutat pe ei până când m-am căsătorit. Apoi, am fost la școala profesională și am lucrat la Sibiu.

Ce instrumente se folosesc?

E o uzină întreagă fierăria – covăcia, cum îi spuneam noi. În primul rând, era forja (asta nu e un instrument, este un cuptor în care se încălzește fierul), nicovala, ciocane de toate felurile, clești de toate felurile, dornuri pentru găurit [unealtă de fierărie, cu care se fac sau se lărgesc găuri în tablă/în fier] – atunci nu erau mașini de găurit. La covăcie, nu se foloseau niciodată mașini, toate găurile se făceau la cald.

Ce obiecte se fac în covăcie?

De exemplu, cum am zis, potcoave, se făceau căruțe din nou. Toate piesele care se făceau, se făceau la cald.

Cum se face o potcoavă?

O potcoavă se pregătește dintr-un fier – noi îi spuneam șparingă –, o plat-bandă. Se tăia cam la jumătate de metru, între 40-50 cm, și se încălzea în foc, se făcea o parte curbată, se dădeau găurile pătrate după cum sunt cunile de potcovit și, după aceea, și partea cealaltă, și lua forma de potcoavă. După, se măsură pe unghia calului și se făceau colții cu care putea să se prindă calul cu ei.

În cât timp se face o potcoavă?

De obicei, nu se făcea o potcoavă, făceam mai multe ca să avem rezerve, dar patru potcoave se făceau în jumătate de oră, pentru un cal.

Îmi poți spune un îndemn pentru tineri legat de meșteșug?

Păi, îndemnul, în ziua de astăzi... Și să-l avem [meșteșugul], nu mai avem pentru ce, că se fac toate modern. Ar fi foarte bine să se mai practice meseria asta. În perioada când eram eu mic, erau 7 fierari în Gura Râului care aveau toți de lucru. Erau, la un moment dat, 700 de cai în comună și atunci eram foarte ocupați, plus că mai aveau de trăgeau la pădure, și ăia erau, de obicei, unguri sau maramureșeni care aveau caii lor.

Mulțumesc!

Potcoave de cai

Potcoave de bou

Interior din covăcie, cu nicovală și vatră de foc

Zama de hirean, de la Gura Râului

Interviu cu mama mea, Paraschiva Cîmpean, 53 de ani
Andreia Cîmpean, clasa a VI-a, Școala Gimnazială „Aurel Decei” Gura Râului

Elemente de patrimoniu cultural imaterial identificate: rețete tradiționale

Bună ziua.

Bună ziua.

Vreau să-ți iau un interviu despre o rețetă tradițională din Gura Râului, pentru un caiet.

Bine. Hai să vedem despre ce-i vorba!

Știu că ție îți place să gătești și te rog să-mi spui și mie o rețetă de mâncare tradițională pe care ai învățat-o de la mama ta.

Am învățat de la mama multe rețete, dar este una specială: *zama de hirean*. Tu ai auzit de ea?

Da. Poți să-mi spui, te rog, ce e hireanul?

Hireanul este o plantă care nu se cultivă, ea crește singură, sălbatică, prin câmp și prin grădini, și este iute, adică pișcă un pic la limbă. Și hireanul se folosește și la murături, dar se face și zeamă de hirean.

Când se face această zamă?

Această zamă este specială, ea se face când se taie porcul, înainte de Crăciun, în Gura Râului. Din cunoștințele mele, la fiecare casă unde se taie porc, se face atunci zama de hirean.

Poți să îmi spui și mie rețeta?

Sigur că da! Începem cu tăiatul porcului când, cel care vine să taie porcul – belitorul, așa i se spune –, bucătăreasa sau gazda casei cere măcelarului care taie porcul să-i dea carne și oase de zamă din capul coloanei vertebrale, de la gât. Această carne se spală bine, să se ducă sângele, și se pune la fiert în moare de varză lungită cu apă, în așa fel ca să fie bună de băut. Se fierbe până când carnea este fiartă și se desface de pe os. În momentul în care carnea este fiartă, se face un deres din rădăcină de hrean curățată ca și morcovul sau pătrunjelul, se rade pe răzătoarea mică, se amestecă cu smântână – dacă se poate să fie de pe laptele de ghibolă –, gălbenuș de ou și un pic de făină. Acestea se amestecă bine, se omogenizează și se lungește cu lapte. După ce a fiert carnea, se ia oala de pe foc, se lasă câteva minute să se domolească și se ia din zama aia și se lungește deresul, după care se toarnă toată peste zamă. Zama are o culoare albicioasă, are gust și de hrean – iute – și acru de la moarea de varză și dulceața cărnii de porc proaspătă. Este un gust tare interesant și este o zeamă pe care nu am prea întâlnit-o în alte părți. Este o zeamă care nu are legume, eu nu am pomenit de ceapă, de morcov, de pătrunjel. Eu știu persoane în Gura Râului care pun și legume ori numai o ceapă care să o mai îndulcească, ori numai un morcov ras. Eu personal, de la mama mea, așa am învățat să o fac.

Poți să mă înveți și pe mine să fac această zeamă de hirean?

O să te învăț înainte de Crăciun, în iarna asta, dacă ajută Domnul Sfânt să tăiem porcul, să stai pe lângă mine, să-ți arăt cum se face exact zama de hirean.

Aș vrea să o pregătesc când voi fi mare, pentru familia mea.

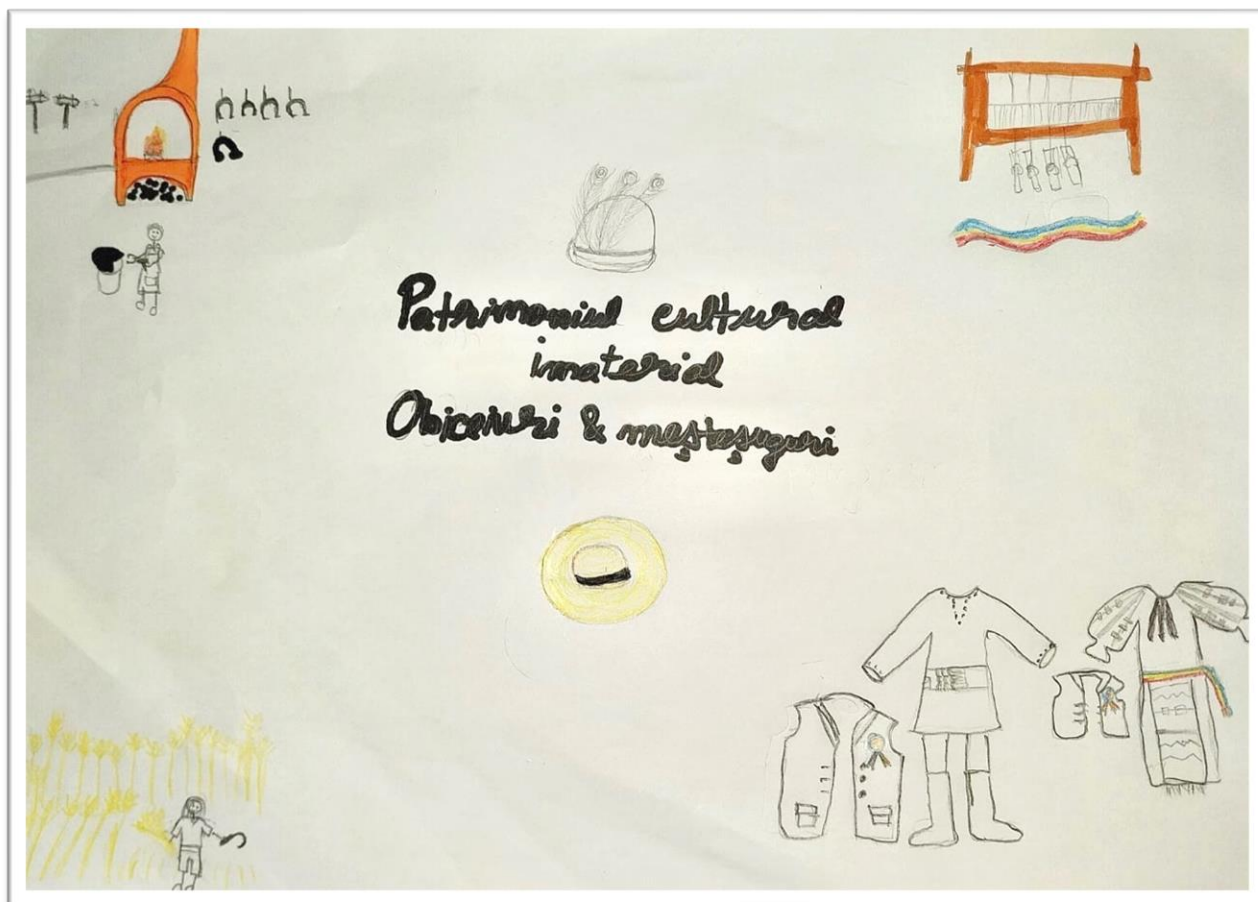
Așa să-ți ajute Domnul!

Poți să îmi spui, te rog, un îndemn pentru copii?

Aș vrea ca toți copiii să învețe de la părinții lor cum se trăia în Gura Râului, pentru ca, astfel, să își dea seama de unde se trag și care le sunt rădăcinile.

Mulțumesc!

Cu drag!

Autor desen: Andreia Cîmpean, clasa a VI-a, Școala Gimnazială „Aurel Decei” Gura Râului

Călușerii din Poplaca

Interviu cu vecina mea, Vița Surdu, 74 de ani
Mihai Ștefan Dragomir, clasa a VII-a, Gimnazială „Regina Maria” Sibiu

Elemente de patrimoniu cultural imaterial identificate: folclor coregrafic

Ca fost instructor al echipei de călușeri „Dumbrăvița” din Poplaca, ce ne puteți spune despre acest joc?

Dansul călușeresc stă înaintea celorlalte jocuri românești, prin frumusețea coregrafică. Consider că superlativ al frumosului nu e o exagerare atribuită acestui joc, prezent în multe colectivități rurale, deci și în Poplaca.

Când a fost înființată echipa de călușeri din Poplaca?

În jurul anului 1910, câțiva, pe atunci, câțiva foarte tineri poplăceni se adunau la câte o casă unde gazda era tot un tânăr și aici exersau fără muzică, doar prin fluierături. Mai târziu, un fost director de școală a format, la Căminul Cultural din sat, formația de dansatori cu care a participat la „Cântarea României”. S-au bucurat de mare succes pe scenele de la Timișoara, Caracal, Orăștie. Încet, încet, formația s-a mărit, astfel că au ajuns, pe scenă, patru generații de dansatori, între 5 și 70 de ani.

Când v-ați ocupat dumneavoastră de formația de călușeri?

În 1995, am pregătit lucrarea de gradul I cu tema „valorificarea elementelor de folclor ale tradiției locale” și, astfel, formația care se desființase în preajma Revoluției de la 1989 a prins viață din nou. Vechii dansatori, destul de în vârstă, dar și tineri din sat, precum și mulți elevi au primit, cu drag, propunerea și, astfel, a luat ființă „Dumbrăvița”, recunoscută și astăzi pe multe scene din țară. „Călușorul”, acest dans solar, stârnește ambiții și în rândul părinților care confecționează propriile lor costume jucătorilor, de un alb imaculat, cusut cu negru, în punct românesc.

Cine duce mai departe tradiția astăzi?

Activitatea a fost întreruptă din cauza pandemiei, timp de doi ani. Dar în 2022, Iulian Lungu, jucător al dansului călușeresc încă de la vârsta de 5 ani, azi tată, la rândul lui, este instructorul și mă mândresc cu acest lucru. La sărbători, jocul călușerilor reprezintă „spectacolul lumii” și păstrează cu sfințenie datinile și obiceiurile neamului.

Călușeri din Poplaca, împreună cu doamna Vița Surdu, care i-a îndrumat, anul 2000

Prelucrarea cânepii în Gura Râului, pe vremea bunicii Mărie

Interviu cu bunica mea, Maria George, 69 de ani

Cristian George, clasa a VII-a, Școala Gimnazială „Aurel Decei” Gura Râului

Elemente de patrimoniu cultural imaterial identificate: relatări despre ocupațiile tradiționale, în care apar terminologie și practici culturale specifice legate de acestea
Element de PCI (prelucrarea cânepii) care nu mai este practicat în sat, fiind viu doar în memoria bătrânilor de acolo

Buna ziua bunică. Ce mai faci?

Ce să fac, mă, copile? Cu treabă, pe aici, pe acasă. Tu ce faci?

Păi, ce să fac? Am venit să te întreb despre cânepă, despre toată procedura, de când o semănai, până făceai țesătura...

Cânepa are o sămânță neagră, mărunță și se punea primăvara devreme, o punea într-o tarla [bucată de pământ unde se cultivă ceva]. Noi, pentru o casă, mama punea vreo 4 metri pătrați și, după aceea, o punea acolo, o lăsa și se făcea mai mare decât noi. O smulgea și o lega în legături și, după, o duceam la bălțile cânepii, că așa i se spunea. Acolo, făceau o gaură și, după, le așeza una lângă alta. După, puneau bolovani ca să nu o ia vântul și se făcea să vină apa de la apa curgătoare, nu să stea apa. Să meargă tot timpul un pârâiaș de apă pe ea, apă proaspătă. După ce se tochea, după 2 săptămâni jumate sau 3 săptămâni, după ce se muia, să se poată lua de pe pozdările [tulpinele] alea, de pe așchiile alea, se luau de acolo și se ducea la o apă curgătoare și o clăteau bine, bine, ca să nu rămâie murdară. După aia, venea cu ea acasă și întindea, toată curtea era cânepă. Nu erau flori, era cânepă întinsă cât e curtea. După ce se usca, o făcea pe frângătoare. După, o dădeai pe *hăhielă* [vezi foto 1] și pe meliță [vezi foto 2], pe meliță și pe *hăhielă* și le dădeai și rămâneau fuioare. Fuioarele le punea: 25 de fuioare erau un *ort* [unitatea de măsură pentru fuioare], așa îi spunem, și din ce cădea de la fuioarele alea, alea torceau și alea le făcea la *bătală* [firele orizontale, care se introduc, cu ajutorul suveicii, prin firele de urzeală, pentru a forma țesătura]. Fuioarele le urzea pe război, că urzeala [firele textile paralele, verticale, montate în războiul de țesut, printre care se trece băteala, pentru a obține țesătura] trebuie să fie tare, să nu se rupă, și câlții [fire scurte de cânepă] îi bătea. Întotdeauna, până nu puneai războiul, le puneai într-un ciubăr, așa, roată, și se făcea leșie de cenușă. Leșia de cenușă se face punând într-o oală mare de apă și pui cenușa și o fierbi pe sobă, o fierbi bine, și, după, o strecuri și nu bagi cu cenușa peste, o strecuri, și apa aia bagi peste ea cu apă fiartă și o lași acolo. Ea se moaie și începe să se albească. După ce o faci bine și o speli, o usuci și atunci începi să o lucrezi, să o țezi. Fuioarele vine urzeală. Se folosea pentru străjece [saltele de paie/fân/pănuși]. Făceam chindeau [prosoape] de șters pe față. Mai demult, făcea cămeși românești, care le lua toată ziua în câmp, se făceau izmene din cânepă ... cam atât.

Și era greu?

Era foarte greu. Era un șir lung de operații până ajungeai la un lucru finit, până era gata cu pânza făcută, gata de pe război... mult. Iarna, femeile o țeseau, vara o lucrau. Și iarna o torceau întâi și apoi o țeseau.

Când era cel mai bun moment din an să pui cânepa?

Primăvara. Atuncea o și zmulgeai și întotdeauna, pe lotul ăla unde aveam, știu că mama, fie iertată, lăsa așa, de o șchioapă, o rărea, să fie mai rară, și, cânepa aia, mereu o lăsa de sămânță, să se coacă bine, nu o zmulgea odată cu asta pentru prelucrat. O lăsa sa se coacă. Și, când e coaptă, sămânța se înnegrește și atunci o scutura și o avea primăvara următoare. În tot anul, torceau la cânepă, torcea mama la câlți. Fuiorele se fac mai ușor, era mai bine, dar câlții erau numai pozdări.

Știu că mi-ai zis că nu aveai flori și puneai cânepă.

Nu aveam flori în curte. Ce să aibă flori? Era toată curtea [cu cânepă] când spălai, atunci. Și mergeau de se ajutau. Mama mergea la mătușa lu' uncheșu' Gligorea, fi-iertată, lucrau amândouă. Mătușa venea la noi și se ajutau, că, dacă nu, una sângură, până faci atâta cânepă an de an... Trebuia să pui războiu! Eram 4 copii, trebuiau de toate. Și acum mai am, îți arată bunica, îți arăt pânda de cânepă, care acum am spălat-o și am făcut niște străjece la muzeu [bunica mea are un mic muzeu etnografic în propria casă] și am făcut astăzi un străjac. L-am cusut la mașină și am băgat frunză de cucuruz în el. Îți arată bunica, acolo, să vezi ce pânză o ieșit din cânepă. Era curtea plină de cânepă. Păi, duceam, Cristi, era cât de aicea până-n perete, așa că zic 2 m și ceva și fără mașină. Era o groapă și așa e la groapa de unde făceam bălțile. Și fiecare om avea balta lui, nu puneau două familii într-o baltă, fiecare om avea balta lui. Mergeam acolo unde are bunica și săpam și venea apa de la Mărăjdie și curgea tot timpul acolo. Nu se fura. Fiecare avea acolo, erau numai bălțile cânepii. Și, după, toată lumea le scotea și mergeau la râu și intra mama în râu și o spăla și lua mănunchiu' de cânepă și se ducea apa aia neagră și îl spăla până se clătea bine, bine. Când se usca, rămâneau așchiile alea albe ca pânda. Era greu, nu erau bani, erau bani puțini, nu avea lumea cu ce să facă, să cumpere altele. Trebuia să muncească, să pună în câmp, să aibă cu ce să își facă. După aia, torcea lâna ca să pună covoare sau de pantaloni.

Dumneata de la câți ani ai început să muncești?

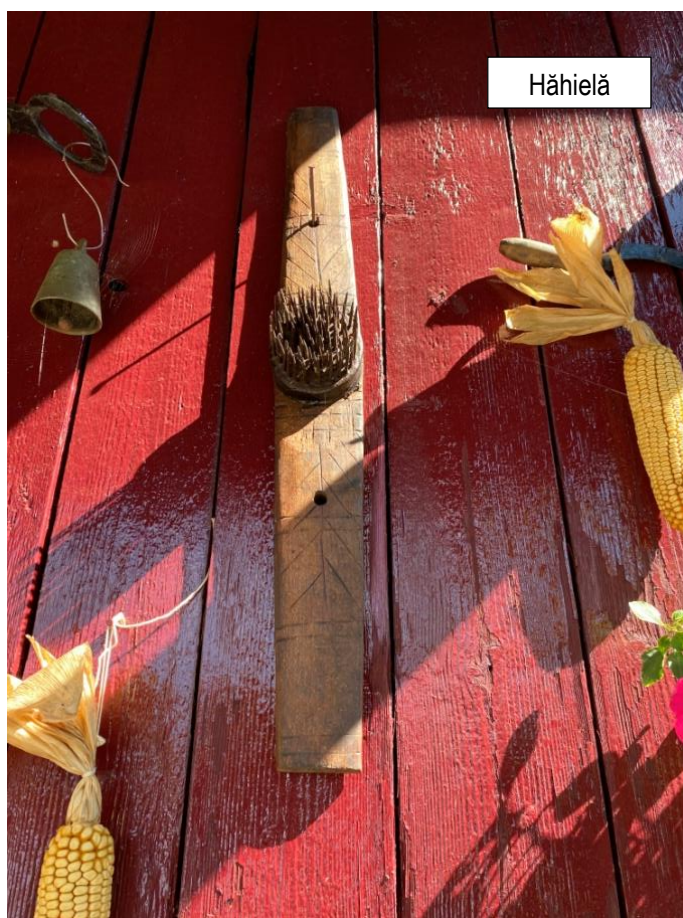
Păi, pe la 7 ani mă duceam cu mătușa și cu mama, și pe mine mă făceau să le aduc [legăturile de cânepă] de prin curte.

Bine, bunică, îți mulțumesc că mi-ai transmis lucrurile astea, pentru că, dacă nu, se pierd cu timpul și trebuie răspândite mai departe.

Cu plăcere, te mai aștept și altă dată.

Mai vin cu siguranță. Doamne ajută!

Doamne ajută!

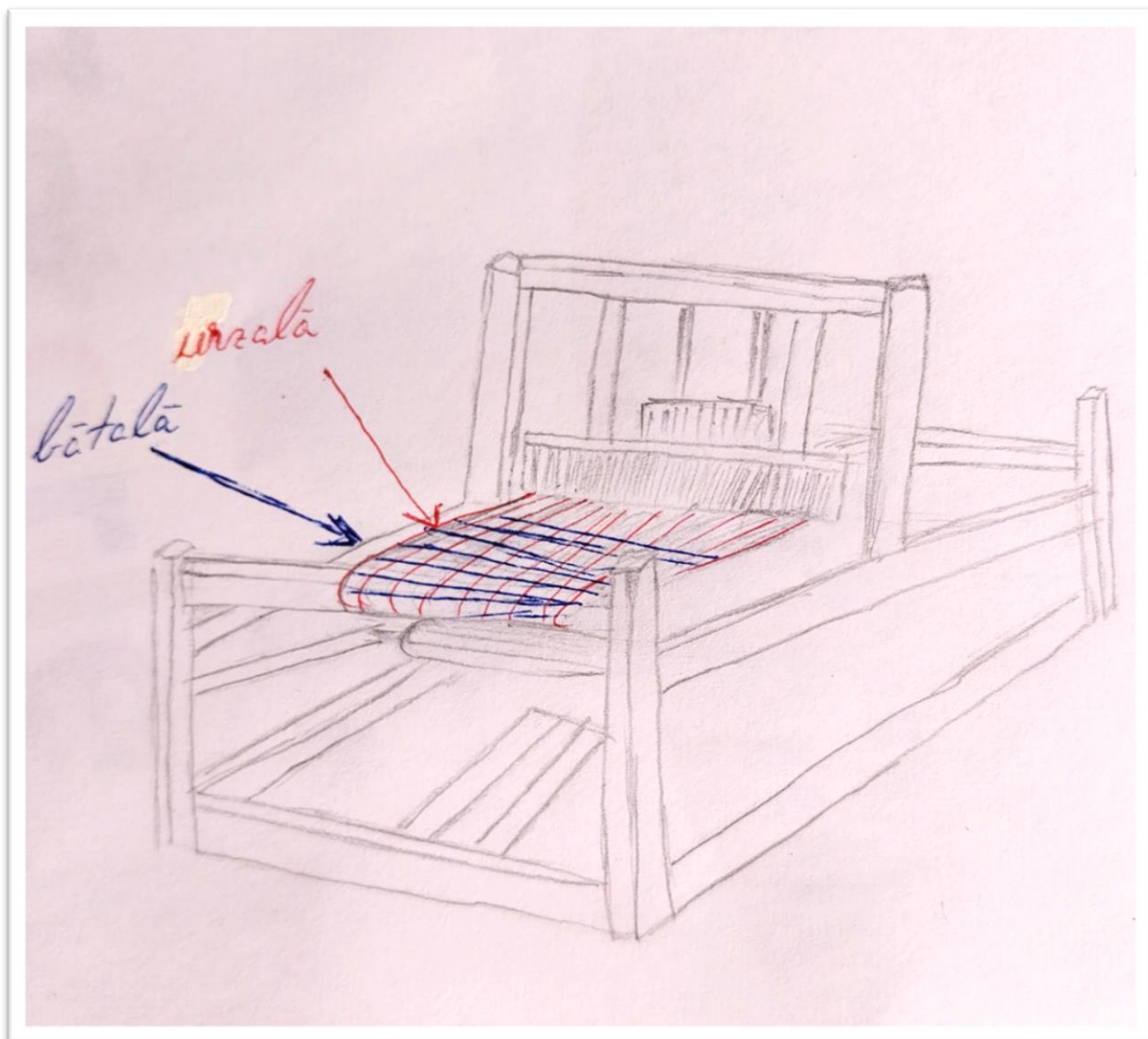
Frângătoare sau meliță, cu
fuior de cânepă

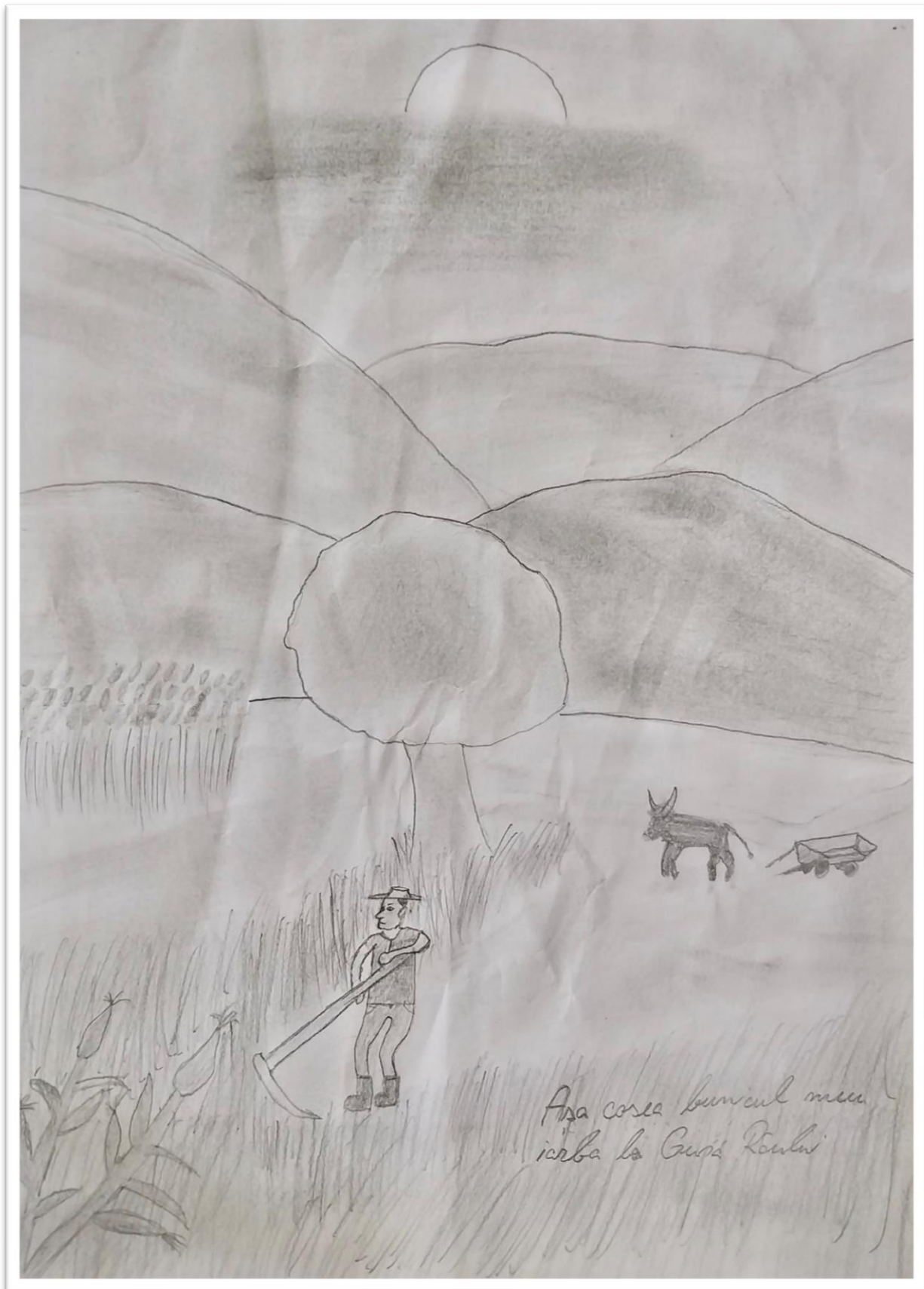
Meliță, fuior și sac de cânepă

Străjeac (saltea de paie) cu
învelitoarea din cânepă

Urzeala și băteala la războiul de țesut. Autor desen: Cristian George, clasa a VII-a, Școala Gimnazială „Aurel Decei” Gura Râului

Autor desen: Cristian George, clasa a VII-a, Școala Gimnazială „Aurel Decei” Gura Râului

Sfântul Petru și lupii

(poveste de demult) - Interviu cu bunica mea, Paraschiva Conțiu, 71 de ani
Izabela Grigore, clasa a VII-a, Școala Gimnazială „Aurel Decei” Gura Râului

Elemente de patrimoniu cultural imaterial identificate: povestiri

Ceea ce vă voi prezenta în continuare le-am aflat de la bunica mea. Ea se numește Paraschiva Conțiu și este născută în anul 1952.

Tatu' meu [Dumitru Ștef] ne spunea așa: Că el știe de prin bătrâni, de pe la părinți, de la bunici, de la ciobani bătrâni, știa că Sfântu' Petru are grijă de lupi, cum am zice noi acum că ar fi patronu' lupilor. Și, după cum e obiceiul lupilor, că să strâng mai ales iarna, să strâng așa-n haite și pleacă după mâncare că-s flămânzi și nu găsesc mâncare, să strâng în haite și încep să urle, urletele alea de te trec fiorii.

Un ficior, așa curajos, o zâs: „Io mă duc să văz ce să-ntâmplă când să adună lupii și urlă”. O urmărit el și-o văzut unde să strâng și unde stau și urlă și s-o dus, și după cum e obiceiul numa' noaptea fac treaba asta, și atunci el s-o dus pe ziuă și s-o urcat acolo în pomu' care era foarte aproape sau chiar în locu' acela unde s-adunau, și-o luat cojocu' o stat acolo de pe ziuă și s-o gândit: „Nu mă mișc de-aicea să văd ce fac ăștia când vin noaptea și urlă”.

După ce s-o înnoptat și s-o făcut mai târzâu, mai spre miezu' nopții, s-o adunat acolo o haită mare de lupi și o început să urle. Și, la un moment dat, apare între ei Sfântu' Petru. ăștia n-o mai urlat și Sfântu' Petru o început să vorbească cu ei și să le spună. O zâs cătră unu: „Tu te duci în sat și mînci oaia la omu' acela” – i-o zâs pe nume la omu' acela. La altu, i-o zâs: „Tu te duci că, o țâr mai încolo de aici, găsești un iepure și îi al tău”. La altu', io spus: „Tu te duci” sau „Voi vă duceți, la cutare loc este o vacă și aia-i a voastră”. Și, între ei, în haita aceea, era unu' bătrân, stătea și ăla acolo, deoparte, ăștia alți, cum auzeau unde-i trimite, o și tureau, nu mai stăteau la povești, la discuții, o întindeau, dispăreau.

Și-o rămas la urmă lupu' acela bătrân și șchiop și-o zâs Sfântu' Petru cătră el: „Pe tine nu te poci mâna că tu ești și bătrân și schilod și n-ai ce face, nu te descurci, da' ca să nu mori de foame, uite, tu-l mânci pe acela de ci din fag”.

Când o auzit ăsta, nu mai vorbesc de faptu' că acesta era mort de frică, de când o vint lupchii și-o început să urle i-o fost frică, când o mai venit și Sfântu' Petru și l-o mai auzit că vorbește cu ei, l-o trecut toate spaimetele, apăi când o mai auzit și că zice: „Tu-l mânci pe ăla din fag”...o fost gata, o pierit. O stat acolo, o stat, s-o făcut zăuă, s-o făcut dimineață lupu' stătea acolo lângă fag, nu mișca de-acolo. Ai lui, de-acas', știa unde o plecat și, dacă nu s-o mai întors, o zâs: „Hai, mă să ne ducem după el, să vedem ce-o pățat de nu mai vine!”.

Când s-o dus, lupu' era acolo lângă fag, o dat după el, o zghierat, ce-o făcut la el, acela s-o dat deoparte, o fugit, că i-o fo' frică, l-o dat pe ăsta mort de spaimă, l-o adus acas'. „No, mă, ce-ai văzut, ce-ai pățit?”. O început flacăul să le povestească: „Ce am auzât, în noaptea asta, nu vă mai spui. Io mor de frică, io nu mai poci sta sângur niciodată, io nu mai am ce să mai fac”. „Du-te, mă! Nu mai crede! Taci, mă”. „Bă, dacă vă spui!”. No, o stat, n-o mai plecat de acasă, da', dacă s-o făcut primăvară, o trăbuit să să ducă și el la lucru. Și, cum era obiceiul, că oamenii să duceau la munte, să duceau și stăteau câte o săptămână sau poate două săptămâni. Gătau lemnele acolo, tăiau brazi, îi aduceau acasă, dura mult, era greu, că nu lucrau, ca acum, cu drujba, tăiau cu hierăstrău și aduceau cu caru' cu boi și era greu, era muncă grea.

O trebuit să să ducă și ăsta că, acum, nu putea să stea acasă, cine să muncească pentru el, și lui îi trebuia. S-o dus acolo și lucrau pe ziuă, erau o grămadă, mai mulți oameni și, sara, făceau foc și să culcau toți în jurul focului. Să punea fiecare pe cojocu' lui, acolo jos, și dormeau până dimineața. Erau în jurul focului, ăsta niciodată nu stătea sângur, unii mai stăteau și mai departe. ăsta numa' între oameni stătea, lipit acolo de alți oameni, așa să culca, că îi era frică de nu mai putea. Și-ntr-o dimineață, când s-o trezit oamenii, acesta nu mai era, locul lui era gol.

„Bă, unde-i?” s-o trezât ăștia dimineața. „Bă, unde-i lon?” sau cum îl chema. L-o străgat: „Mă, loane!” o crezut că s-o trezât și s-o fi dus undeva. Nici vorbă, numa' o țâr mai încolo i-o gășat hainele, tot. Noaptea o venit lupu' fain frumos, l-o tras de acolo dintră oameni, nimeni n-o auzât nimica și s-o dus mai încolo și l-o mâncat pentru că îi era promis lui și trebuia să-l mănca, să fie al lui.

No, asta-i povestea.

Mulțumesc, buni!

Autor desen: Izabela Grigore, clasa a VII-a, Școala Gimnazială „Aurel Decei” Gura Râului

Masa Neagră din Gura Râului

Interviu cu mătușa Ană (Ana Cătoi), 81 de ani, țesătoare și pricepută tare în zestrea miresei (sora vestitei doamne Maria Hanzu, creator popular din Gura Râului)

Daria Hanzu, clasa a VIII-a, Școala Gimnazială „Aurel Decel” Gura Râului

Elemente de patrimoniu cultural imaterial identificate: meșteșug artistic tradițional – realizarea de țesături de interior

Mătușă Ană, eu am văzut, la dumneata, că ai în casă foarte multe țesături. Știu, de la mama, că ești foarte pricepută la țesut. Povestește-mi despre acest meșteșug și, dacă ești de acord, eu o să scriu această poveste într-un caiet special al micilor cercetători.

Păi, am pornit a țasă de cân' am gătat clasa a șaptea. Și am țesut întâi și-ntâi acasă, covoară, preșuri pe jos, am tors la lână, cânepă, am tras cu dinți de cânepă cât am putut și, după aceea, am întins războiu'. Prima dată, cu preșuri, țoale, țoale pe jos.

Din ce erau făcute?

Din zdrență. Așa le zăce: țoale de zdrență. Urzât cânepă și bătută zdreanță. Și mai era și urzât bumbac și bătut zdreanță.

Ce înseamnă zdrențe?

Zdrență, haine rupte, haine răle. Le tăiam fășii, cu foarfeca, și făceam preșurile.

De când ai învățat să țezi și de la cine?

Pă, am învățat de la mama mea. Mama mea ne-o-nvățat să țăsăm, să toarcem și să facem ciorapi. De cân' am fost în clasa a șaptea.

Câte surori aveți?

Cinci. Cinci surori. Doamna Hanzu o fost ia mai mare și io am fost ia mai mică. Și trei băieți. Cinci fete și trei băieți. Și, după aceea am pus războiu'. Punând războiu', am țesut, întâi, niște material pentru oghelile [bucată de postav cu care țărani își înfășurau laba piciorului, în loc de ciorap], la ciobani, de lână în lână, și le-am țesut în două ită. Acolo m-am învățat să dau cu suveica și să schimb cu iepele, ităle să le schimb, că nu le știam. Cu elea ne-o pus mama războiu' și am țesut întâi și-ntâi oghelile pentru ciobani. Și, după-aceea, ne-am apucat de țesut străiț. Am urzât bumbac și-am bătut lână. Străiți și dăsagi, cu care să duceau ciobanii cu mâncare la oi. După ce am terminat elea, am țesut covoară alesă. Urzam bumbac și băteam lână și-alejeam cu mâna, printră hire, motive, orice model. Și-apă', după-aceea, ne-am apucat de feță de mesă. După ce-am gătat cu străițele și cu covoările, ne-apucam de feță de mesă să facem zestre la fete. Le trăbuia zestre, să faci și să le dai feță de mesă, să le dai covoară, să le dai țoale în chiuă [piuă de haine] și de elea...

Ce fel de țesături știi să faci?

Toate țesăturile ce m-o învățat mama și ce-am învățat de la alte și de la doamna Hanzu, toate le-am țesut: și chindeauă [prosoape], și salvete [șervete], și străiț, și feță de mesă, și covoară și ... de toate celele-am țesut. Toate.

Este greu?

Hăi, dacă nu știi și nu-ți poate arăta cineva, îi greu. Până să te-nveț... Ui! Până am țesut io, ui, aștia, n-o vrut nici doamna Hanzu să-mi arăte. N-o vrut să-mi arăte! Zâce: *Bate-ț capu' și fă-ț!* Și-atâta mi-am bătut capu'... O venit o vecină și, zâce: *Tu, vez c-aceea ai greșit!* Pă, dacă n-o vrut să-mi arăte! Zâce: *Stăi că-ț spui io cum să iei: să ia înăvădeala în iță, ș-apă dup-aceea să dă pin spată!* Și-apă: *De la iță pân' la spată/ Parcă-i iapa-nchedecată./ Din iță până-n fâscej* [piesă de la războiul de țesut]/ *Parcă-i scroafa cu purcei.* Că să-mpletea hirele, că nu știa să le ia ca lumea.

Care este țesătura cea mai complicată?

Masa miresii. Masa neagră aleasă, masa miresii. Asta-i masa miresii, masa neagră. Așa-i zâcea: mesele iele negre pentru mireasă, să ducă măru' la biserică. Cân' să cununau la biserică, duceau măru' la biserică cu ea.

Povestește-mi despre fața de masă neagră. Cum se face?

Păi, orzi AIDA [fir de bumbac pentru țesut] și bați tot AIDA neagră, roșie, după cum vrei să le faci. Și alegi cu ițășoare.

În câte ițe?

Vai de mine! Stăi să vedem în câte iță [dispozitiv la războiul de țesut] am pus aicea. În zăce. Zăce ițășoare am avut la varga ia mare. Până le ridicai, nu să ridica cum să cade... Da' la elealante, era numă pe patru iță sau șase. Ele mai simple. Da' estea erau... trăbuia spetează, trăbuia floare, trăbuia altă spetează, tot diferite speteză. Și-apoi trăbuia să bagi ițășoare pentru modele. Da.

Cât timp îți ia să faci una din aceasta?

Păi, cam o săptămână pân' o țâși. Și-apă cam o lună până cân o-nchei și-i faci ciucurii. Estea-s iele mai complicate mesă. Estea ale miresii. No. Ș-apă, după aceea, făceam zestre cu mesă mai simple, numă' năvădite [cu un model special de țesut]. Nu trăbuia ițășoare la ele. Dacă vroiai să faci mesă cu ițășoare, acolo băgai cam... două, patru ițășoare la aceea.

Ce fel de materiale folosești?

Aida, AIDA de Tălmaci... că altă AIDA dacă puneai, ieșea, să păta. Nu puteam pune altceva că, minteni cân' le spălai, să pătau.

Ce modele știi să faci?

Pă, ce modele? Eștia care-s aici: *steaua*, mai vine una, *vârteju'*, *vârtelnița*... Erau mai multe... Numai asta o mai am aici. Și restu' năvădite, simple așa.

Când se folosește fața de masă neagră?

Cân' să mărită fata, de să duce la cununie, la biserică, atunci duce măru' în fața de masă. Se bagă o pâne de casă, un cozonac și-o litră de vin și le-așează frumos, așa, pe alt salvet țesut, așa, frumos, îl pune în fața de masă și-apă pune pe el să nu să păteză fața de masă. Și le pune pe toate acolo, pe masă-n biserică, no.

De ce se numește așa?

Așa știu de la moși-strămoși. Noi așa știm. Asta o fost datina din Gura Râului.

Se făceau cadouri, la nuntă, fețele de mese?

Da. La nuntă, dacă cununai, dacă erai nănașe, apă-ț dădea o față de masă de asta. Îți dădea o față de masă, care era mai avută [bogată]. Fata care era mai avută, îți dădea. Dacă nu, îți dădea una învădită, după cum avea fata, mireasa, după cum avea putere. Care era mai săracă era mai... așa...

Cât costă acum o față de masă neagră?

Nu știu să-ți mai spui cât costă. În orice caz, mult. Io am vândut o față de masă de asta, învădită, acum vo câțiva ani... și-am dat-o cu cinci sute de lei. Acum cât îi? Va hi cinci mii?

Mai știe cineva să țeasă astăzi?

Știe. Dacă are rânză, ambiție, io-i arăt.

Pe cine-ai învățat dumneata să țeasă?

Fata asta, fata cealantă. Toate știu să țese. Am făcut covoară de estea, alese, și-n Mediaș, în Buzd, de unde era hinu' – fi-iertat, c-o murit.

Se mai caută astăzi?

Nu să mai caută. Nu mai pune nime feță de mesă, făr pune un salvet de ăla năvădit, pune un salvet de acela pe masă și-i destul, că să spală prea greu și să lucră prea greu. De aia nu le mai face, no.

Îți mulțumesc, mătușă, că mi-ai arătat aceste minunății și mi-ai împărtășit secretul meșteșugului. Te rog, în încheiere, să le transmiți ceva tinerilor din ziua de azi, legat de această frumoasă ocupație a țesutului.

Pă, io le transmit, numă să vrea! Da' nu mai vrea!

Să fii sănătoasă și să ne mai primești pe la dumneata!

Vă primesc todeauna!

Ciucuri împlețiți manual

Fețe de masă învădite

Față de masă neagră sau
masa mireșii

Mărul miresei în biserică, la
cununie, și fetele mătușii Ană

Mărul miresei dus la
biserică în fața de masă

Obiceiul Irozilor în localitatea Racovița

Interviu cu vărul meu, Ionuț Zdrenghea, 20 de ani
Dragoș Ivan, clasa a V-a, Școala Gimnazială Racovița

Elemente de patrimoniu cultural imaterial identificate: teatru popular religios (Irozii/ceata crailor)

Ionuț, aș vrea să îmi povestești câteva ceva despre obiceiul irozilor. Când încep repetițiile pentru Irozi?

Repetițiile pentru Irozi încep, de obicei, la începutul lunii decembrie. În fiecare săptămână ne întâlnim la domnul Maxim Alexandru pentru repetiții. Domnul Maxim face acest lucru cu plăcere, îi place să-i pregătească pe copii, are un caiet cu rolurile scrise și, în fiecare an, mergeam la dânsul pentru repetiții. Făceam repetiții pentru a învăța rolurile sau, dacă eram mai vechi în grupul Irozilor, doar le rememoram.

Care sunt rolurile?

Obiceiul Irozilor este format din cinci roluri foarte importante, iar acestea sunt: Irod împăratul, cei trei magi – Melchior, Gașpar, Baltazar – și Îngerul. Domnul Maxim Alexandru are un caiet cu fiecare replică și cântec pentru a-i învăța pe cei nou veniți. La Irozi, poți participa, adică poți avea un rol în scenetă până în clasa a VIII-a. După acest moment, se consideră că ai crescut și poți însoți băieții din Ceată.

Irozii au un costum special?

Da. Îmbrăcămintea irozilor este specială, fiind formată din: coif, pelerină și sabie, dar îngerul, conform tradiției, poartă costum popular, iar Irodul poartă pe coif o pană de porumbel. Coiful este confecționat dintr-o bucată de carton rotunjită, iar, pe el, sunt lipite fâșii de hârtie colorată. Pe partea din față, este decorat cu icoane.

Ce reprezintă sceneta?

sceneta aceasta reprezintă căutarea noului născut de către Irod împărat, care îl vrea ucis pe Iisus Fiul lui Dumnezeu, crezând că îi v-a lua tronul.

Când se merge prin sat cu această scenetă?

Irozii încep a colinda în prima zi de Crăciun, în toiu dimineții mergând pe la neamuri, vecini și în special la oamenii care îi cheamă. În a doua zi, Irozii merg să colinde la biserică, iar, mai apoi, prin restul satului.

Câți ani ai făcut parte din ceata Irozilor și ce rol ai jucat?

Patru ani am participat și am jucat în toate rolurile, mai puțin rolul lui Irod și al lui Îngerel.

Cum erai răsplătiți de către oameni?

Deseori oamenii ne răsplăteau cu bani, dar și cu prăjituri.

Te rog să le transmiți copiilor, tinerilor, un mesaj.

Dragi copii, mesajul meu este foarte simplu: *Vă rog să păstrați tradițiile cu bucurie deoarece acestea sunt zestrea noastră și există riscul de a se pierde!*

Grupul de Irozi de la Racovița
(în dreapta, Ionuț Zdrengea),
decembrie 2012

Autor desen: Dragoș Ivan, clasa a V-a, Școala Gimnazială Racovița

Ceata junilor din Sadu

Interviu cu unchiul meu, Valentin Ivan, 51 de ani
Mihai Ivan, clasa a VII-a, Școala Gimnazială „Regina Maria” Sibiu

Elemente de patrimoniu cultural imaterial identificate: colindatul de ceată bărbătească

Bună ziua, unchiule!

Bună ziua!

Aș dori să vă adresez niște întrebări despre patrimoniul cultural imaterial și dacă ați putea să îmi răspundeți la acestea.

Cu mare drag.

Ce tradiție veche cunoașteți?

Comuna Sadu este una dintre așezările cele mai vechi din Mărginimea Sibiului, poarta de intrare în Mărginimea Sibiului, și are, ca zestre, o îngemănare de tradiții. Una dintre cele mai relevante este Ceata junilor din Sadu.

Când ați auzit prima dată despre această tradiție?

De la bunici. Prima dată când am auzit de această tradiție a fost la vârsta de doi ani, când puteam să discern, așa, ca să zic, povestea serilor din sat și am auzit tutoiul [bucium mic].

Despre ce este vorba în această tradiție?

Așa cum am spus, datorită faptului că, în toată Mărginimea Sibiului, se adună în cete cu data de Sfântul Nicolae și până în a IV-a zi de Crăciun, fiecare comunitate are particularitatea ei. La noi, particularitatea cetei junilor o reprezintă adusul fagului din pădure. Acest lucru este unic, nu se mai poartă nicăieri și este o poveste foarte interesantă adusul lemnului din pădure.

Ne puteți spune toată povestea, de când începe?

Povestea cetei începe înainte de Sfântul Nicolae, la Sfântul Nicolae se alege ceata, dar povestea începe înainte, când feciorii se adună ca să aleagă conducerea cetei și pe cei doi coordonatori ai cetei, respectiv Judele și Vodnicul. Ei sunt, după, cei care se ocupă de toată organizarea cetei.

Există mai multe roluri în ceată, corect?

Da, am fost pristav [tânăr care merge înaintea cetei și întreabă dacă gazda primește ceata], fecior, crâjmar, vodnic și jude.

În ce perioadă a anului se desfășoară, sunt mai multe zile?

Da, sunt mai multe zile. Tradiția începe înainte de 6 decembrie, pentru că, atunci când se constituie comitetul de organizare, Judele și Vodnicul care este propus se duc la primărie pentru a anunța că se desfășoară ceata și solicită aprobare pentru fag. Bineînțeles că, la primărie, vine autoritatea publică în întâmpinarea lor și stabilesc, de comun acord, tot calendarul sărbătorilor de iarnă. În ultima perioadă, cel puțin în ultimii 20 de ani, calendarul este stabilit și aprobat prin hotărâre de consiliu și toate nevoile junilor sunt acordate de către primărie și consiliu local, ca fiind facilități ale junilor. În data de 6 decembrie, ceata junilor se organizează. Atuncea este prima zi de debut a junilor, prin acea alegere a cetei. În acea zi, junii merg la preoți, cu traista de mere, fiind un simbol al darului, dar și un angajament pentru a lăsa relele de o parte și a se înrădăcina în ceata junilor cu o cumițenie de care ai nevoie pentru a putea să deslușești ritualul și cuvintele colinzilor. Înainte cu o duminică de Crăciun, este o sărbătoare numită „ridicatul fetelor”, când fiecare participant al cetei merge la părinții fetei [care-l va însoți] pentru a cere binecuvântare pentru a lăsa fata să facă parte din ceata junilor. Fata este obligată să pregătească, pentru fecior, pălăria specifică, cu floarea și păunul, și acea batista pe care junele o pune a doua zi de Crăciun și a treia zi de Crăciun, când îmbracă costumul și merge la biserică, apoi la primar, cu vatra de vin.

Cum se sfârșește această sărbătoare ?

În dimineața de 24 decembrie, ceata merge la primar acasă, pentru a primi o binecuvântare și pentru a-i însoți la lemnul adus de Jude și Vodnic, care se află în capu' satului. Aceștia, până să ajungă acolo, merg cântând colinda „Pe sub deal, pe sub pădure”. Ajungând acolo, junii văd fagul pe care Judele și Vodnicul l-au adus și începe urcarea lemnului pe carul cu boi. Acum, toate astea se fac mecanizat, dar, în vechime, totul se întâmpla manual, cu țapinele [unealtă folosită la manevrarea buștenilor]. În data de 24 decembrie, după ce s-a terminat toată povestea cu lemnul, junii încep colindul la primar, apoi la preoți, urmând ca, de comun acord, să plece într-o direcție, intrând din poartă-n poartă, la colindat. În data de

Colindul în biserică, în ziua de Crăciun, arhiva personală a lui Valentin Ivan

27 decembrie, junii îmbracă frumosul port popular, iar aceștia pleacă către Săliște, unde toate cetele din Mărginimea Sibiului se întâlnesc, în Piața Junilor.

Unchiule, ai vreun sfat pentru noi, copiii?

Să nu vă dezrădăcinați de valorile spirituale ale satului românesc: de credință, de educație și de tradiții. Purtați cu mândrie costumele tradiționale și, când treci pe lângă biserică și troiță, fă-ți Sfânta Cruce. Participă cu drag la orice obicei al satului și, când te identifici în societate, în orice loc, povestea ta trebuie să înceapă: „La mine în sat...”.

Hora cetei 2019, foto: arhiva personală a lui Valentin Ivan

Seceratul grâului la Gura Râului pe vremea bunicii Elena

Interviu cu bunica mea, Elena Toma, 77 ani de ani
Lavinia Jinariu, clasa a VII-a, Școala Gimnazială „Aurel Decei” Gura Râului

Elemente de patrimoniu cultural imaterial identificate: relatări despre ocupațiile tradiționale, în care apar terminologie și practici culturale specifice legate de acestea
Element de PCI (seceratul manual) care nu mai este practicat în sat, fiind viu doar în memoria bătrânilor de acolo

Bunica mea, Elena Toma, are 77 ani și îi place foarte mult să se îmbrace în *hainele românești* și să vorbească despre lucrurile care se petreceau în trecut, dar care acum se regăsesc doar în amintirile celor mai în vârstă din sat. De data aceasta mi-a povestit despre mersul la secerat. Sper să vă placă!

Ce puteți să îmi spuneți despre mersul la secerat?

Ce să-ți spui, draga bunii? Noi, când eram copii, săceram în luna lui iulie, era lună călduroasă, se numea luna lui cuptor. Meream cu tata la săcerat. Plecam dimineața, la 4 să fim în câmp, săceream, era cald. Tata săcera cu coasa, noi cu mama adunam și făceam și legături. Pe la 11-12, mâncam de amiază, tata ne făcea umbră la claie. Adunam snopi, erau 20 de snopi în claie, snopu' de deasupra totdeauna trebuia să fie cu fața către răsărit. Mai făcea tata țăpăruși [țepușă de lemn], le băgam în mijlocu' clăii, să nu ne-o răstoarne vântu'.

Câți oameni mergeați?

Mergeam 4-5. Luam și câte două săsoici din Cristian, care veneau de ne ajutau să secerăm, să gătam. Adunam spicele, greblam, veneam acasă sara. Grâu' trebuia să știa în câmp 8-10 zile, să se dereagă bobu'. Dup-aceia, meream să-l aducem acasă, de-l puneam în felderă și așteptam batoza. Tata todeauna ne spunea dinainte câte clăi avem, dacă îi grâu' bun, holda bună, trebuia' să ne dea două feldări jumate și ne spunea că atâtea feldări de grâu avem. Todeauna nimerea. Băgam [în șură] batoza [mașină agricolă care desface boabele din spice], treieram, grâu' se alegea pe trâi clase – clasa I, clasa a II-a, clasa a III-a. Pleava [resturile de la spice] era pusă la locu' ei, paietele jireadă [grămada de paiete] în grădină. Când scoteai batoza din curte, erau toate puse la locul lor. Aveam clăi multe, aveam și 120 de clăi. Trebuia să dăm de mâncare la oameni, opream batoza, puneam masa în curte, le dădeam mâncare.

Aveți o întâmplare amuzantă de la secerat?

Am plecat odată dimineața devreme și-am băgat apă în damijană, să fie rece. Și când am ajuns în câmp, ne-am dat jos din căruț, să luăm din car și tatu' o mai mișcat o dată caii și ne-o spart damijana cu apă. Era cald ... am avut mâncare, lapte de ghibolă, băgat în sticle, am mâncat și am băut laptele și ne-o suit călare și ne-o trimis în capul Criștianului, la fântână, să aducem apă. Nu era apa bună ca a noastră, era o apă grea, că în Mărăjdie era apa caldă, clocită de n-o puteai bea. Ziua aia am vent mai devreme acasă,

că n-am putut sta toată ziua, ne-o fost sete. Îmi mai aduc aminte când mă scula tata dimineța să mergem să aducem grâu'. Ne puneă în căruța și, până ajungeam în câmp, mai dormeam. De multe ori nu dormeam, auzam botracări [broscoi] cântând pe la Nistor. Era niște bălți. Tata ne spunea așa: „Astăzi trabe să grăbim, că se schimbă vremea, plouă, că cântă botracării”. Cântau broscii.

Cu ce vă îmbrăcați când mergeați la secerat?

Ne îmbrăcam în haine albe, să nu tragă soarele la noi. Aveam pălării, cămăși de-a lu' tata, cu mânecă lungă, ca să nu ne capere la mâini când făceam legături și când adunam. În picioare, aveam panci – să băga țape câteodată și ne înțepa, ni le mai scoteam.

Cu ce săcerați?

Săceram cu coasa. Tata todeauna pregătea întâi coasa pentru săcerat, că la coasă îi trebuia o greblă, un cerc și-o pânză pusă peste cerc, ca să poată duce toate spicele care le lua să le puie bine pe holdă, să putem aduna, să facem snopii frumoși, să nu rămână spice multe. Meream pe polog [șir de grâu tăiat de coasă și căzut pe pământ] și adunam cu săcerea, două brațe puneam la un snop.

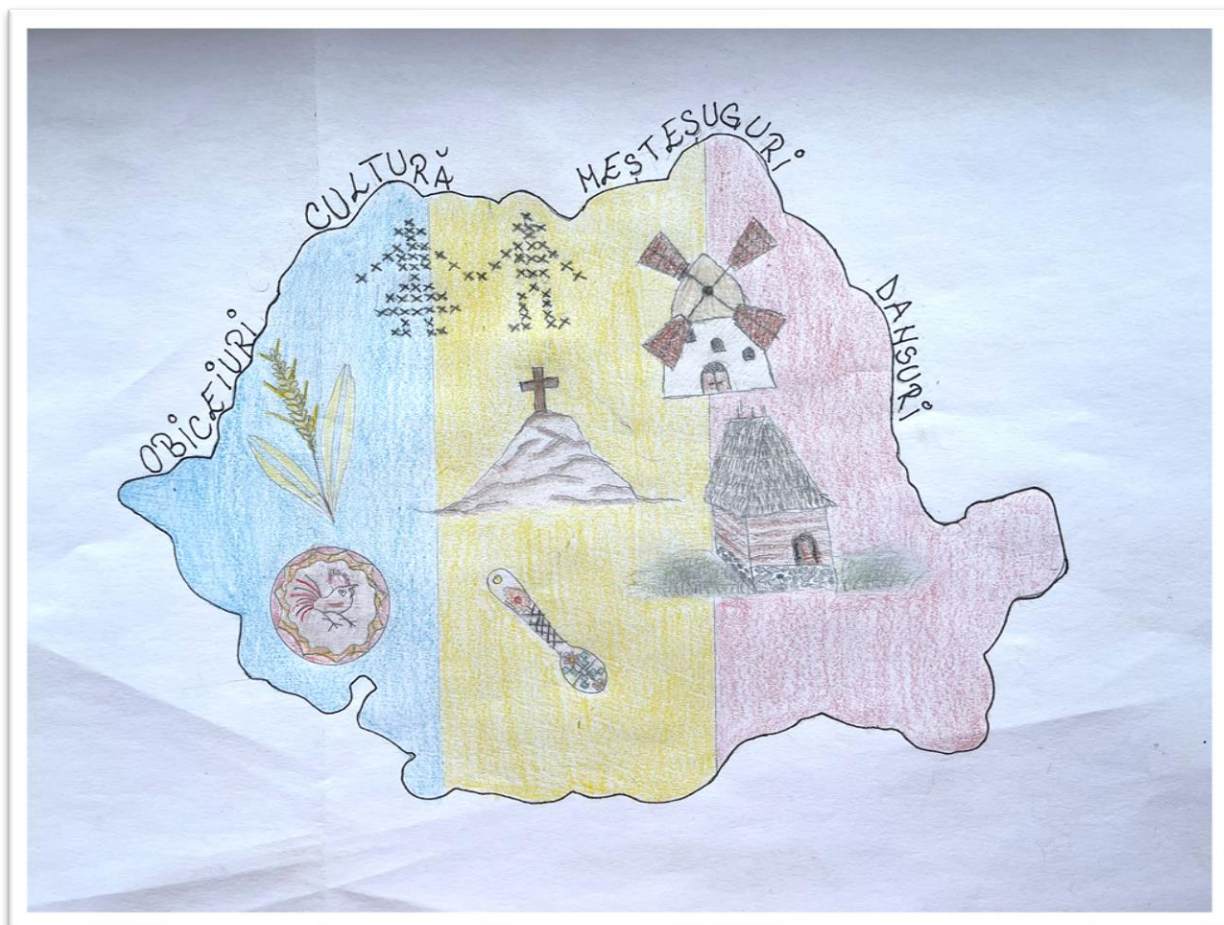
În încheiere aș vrea să ne transmiteți un mesaj nouă, copiilor.

Eu sunt o bunică în vârstă și v-aș dori să fi trăit și voi anii copilăriei mele. Seceram cu coasa și treieram cu batoza. Erau zile frumoase și trăiam liniștiți. Acum totul este mecanizat dar, într-un stres. Copii, e bine să vă cunoașteți trecutul și să apreciați munca depusă de noi.

Vă mulțumesc!

Coasă și seceră

Autor desen: Lavinia Jinariu, clasa a VII-a, Școala Gimnazială „Aurel Decel” Gura Râului

Țeserea fețelor de masă la Drăguș, județul Brașov

Interviu cu străbunica mea Viorica Fogoroș, 81 de ani
Ilaria Lușor, clasa a IV-a, Școala Gimnazială „Ion Luca Caragiale”, Sibiu

Elemente de patrimoniu cultural imaterial identificate: meșteșug artistic tradițional – realizarea de țesături de interior (extragerea fibrelor și firelor textile și prelucrarea lor, ornamentală)

Străbunica mea, Viorica Fogoroș, are 81 de ani și locuiește în comuna Drăguș, județul Brașov. Ea țese și coase straie, țoale, prosoape, fețe de masă și de pernă, dar și costume tradiționale, toate din zona Făgărașului, mai precis din Drăguș. Mai țese încă, dar doar iarna, că vara nu are timp. Toamna ne împletește șosete și veste.

De unde ai învățat să țeși la război și pe cine ai învățat?

Am învățat să cos și să țes la războiul de țesut de la mama mea, și eu, la rândul meu, am învățat pe fetele mele.

De la ce vârstă ai învățat să țeși?

La 15 ani jumătate m-am măritat și deja știam să țes la război. O ajutam pe mama mea să îmi facă zestrea.

Ce înseamnă zestre?

Când fetele și feciorii făceau nuntă, mai demult, fetele primeau zestre de la părinți: țoale, adică cuverturi de pat, cearceafuri cu dantelă din bumbac, fețe de mese, plapumă și perne, fețe de perne, costum tradițional cam tot ce este nevoie la o casa nouă.

Ce îți plăcea să faci cel mai mult? În cât timp făceai o față de masă?

Trebuia să învăț să fac de toate. O față de masă fără flori o țeseam și în două zile. Una cu flori, cam o săptămână. O țeseam din două bucăți și, la mijloc, coseam dantelă mărunță cu model cu flori și, pe de margini, coseam cipcă (dantelă albă din fir de bumbac sau lână colorată, lucrată cu acul de croșet; ca și modele, de obicei, făceam floarea de bujor, de trandafir, frunza).

De unde aveai materialele?

Cânepa și lâna o aveam noi și o pregăteam, o scărmanam [a răsfirea lâna pentru a desface fibrele], o țesălam [curățam], o vopseam când ne trebuia culori, o pregăteam, iar bumbacul îl cumpăram de la mercerie și apăi le amestecam.

Ce modele țeseați pe fețele de mese și de unde aveați modelele?

Pe pânză albă, țeseam vârgi (model cu dungulițe subțiri) cu dungii cu roșu și negru și, pe capete, țeseam flori cu arnici [fir de bumbac răsucit]. Modelele le aveam desenate pe hârtie cu pătrățele, cu creioane colorate, ca să știm să ținem cont și făceam bujori, trandafiri și tot felul de flori cu codițe și frunze verzi. Apoi, toate fețele de mese aveau cusută cipcă croșetată de mână, cu croșetul, de fetele mai tinere.

Se mai țes fețe de mese și acum aici în sat?

Da, dar mai puțin ca pe vremea mea. Acum lumea cumpără de-a gata, dar mai sunt femei tinere și mai în etate care țes la război, mai mult iarna, când nu mai e de muncă la câmp și în grădină, se montează războiul și se țese. Încă se fac șezători aici, în sat.

Când se folosesc fețele de masă?

Păi, mai mereu... pe toate mesele din casă și, apăi, de sărbători sau la nunți, se împodobește masa cu multe fețe de mese, [chiar] și câte 7 în culori, și cu modele diferite și musai cipcă cu flori mari cusută, să cadă una peste alta frumos. Și, deasupra, se pune o față de masă mai deschisă la culoare, cu flori mărunte pe mijloc și cu flori mari pe de margini și cipcă (dantelă albă din bumbac).

Poți să transmiți un mesaj tinerei generații?

Eu vreau să transmit la toți copiii, ori de câte ori vin în sat, să ne vadă, să meargă și la muzeul sătesc Dimitrie Gusti din Drăguș, unde pot vedea multe obiecte tradiționale vechi, așa cum trăiam noi când eram ca voi, să poarte portul popular la biserică în zi de mare Sărbătoare sau la nunți, că îi așa de frumos și tot îi lucrat manual de noi, femeile din sat, și să duceți și voi, copiii, tradiția mai departe, că-i tare frumoasă.

Ceata crailor de la Sebeșu de Jos

Interviu cu unchiul meu, Emil Man, 44 de ani
Emilia Mereș, clasa a VI-a, Școala Gimnazială „Matei Basarab” Turnu Roșu

Elemente de patrimoniu cultural imaterial identificate: teatru popular religios (Irozii/ceata crailor)

Unchiule, aș dori să îmi răspundeți la câteva întrebări despre obiceiul Crailor din satul Sebeșu de Jos.

Buna ziua, vă răspund cu drag la întrebări.

Când anume se organizează ceata de crai, în ce moment al anului?

Ceata de crai se organizează în perioada postului dinainte de Crăciun, iar sceneta se prezintă în ziua de Crăciun. Se prezintă în biserică, după slujbă, și apoi, la serbarea din seara de Crăciun, care are loc în Căminul Cultural din localitate. Ceata de crai duce acest mesaj [al Nașterii Domnului] și la casele creștinilor, pe parcursul celor trei zile de sărbătoare umblând, din poartă în poartă, pe la casele gospodarilor.

Ce rol are acest obicei?

Are rolul de a pune în scenă dialogul dintre cei trei crai și regele Irod, care aflase despre Nașterea Domnului Iisus, despre care se spunea că va fi împărat peste popor.

Ați făcut parte din ceata de crai. Ne puteți dezvălui câteva amintiri?

Da, am făcut parte din ceata crailor. Aceasta era formată din 5 băieți cu roluri diferite: împăratul Irod, cei trei crai – Baltazar, Gașpar, Melchior –, Îngerul. Eu am avut rolul lui Baltazar. Pe vremuri, erau 7 băieți în Crai, mai era Ciobanul și Steaua. Rolurile la Crai le primeau băieții de clasa a VIII-a, căci ei erau, de regulă, craii, și erau coordonați de preotul satului. Dar au fost tot mai puțini, de la o generație la alta, și au rămas doar 5. În prezent, pot fi crai băieții de la clasa a V-a și până la clasa a VIII-a și sunt coordonați de ceata de feciori.

De când este acest obicei?

Acest obicei este din strămoși și încă are loc, an de an, în localitatea noastră.

Ce îndemn adresați tinerei generații?

Să continue obiceiul. Este un obicei frumos, pe care oamenii îl așteaptă în fiecare an și sperăm ca, în viitori, tinerii să respecte obiceiurile și să ducă mai departe tradițiile frumoase care s-au păstrat la noi în sat.

Crai de la Sebeșu de Jos, anii '40

Crai de la Sebeșu de Jos, anii '50

Crai de la Sebeșu de Jos, anii '60, pe când erau 7 crai (inclusiv cu Ciobanul și Steaua). După anii '90, au revenit la 5

Crai de la Sebeșu de Jos, anul 2013

Ceata de feciori de la Sebeșul de Jos

Interviu cu un fost vătaf al cetei de feciori, Valentin Ionuș, 35 de ani
Andra Maria MIHAI, clasa a VIII-a, Școala Gimnazială „Matei Basarab” Turmu Roșu

Elemente de patrimoniu cultural imaterial identificate: colindatul de ceată bărbătească

Ceata de feciori din Sebeșul de Jos, județul Sibiu, este un obicei foarte vechi, care se păstrează chiar și în zilele noastre. Pentru a afla mai multe despre acest obicei, am discutat cu domnul Valentin Ionuș, un om din satul nostru, care și el, la rândul lui, a fost vătaf în ceată mai mulți ani.

Bună ziua! Mă numesc Andra Mihai și aș vrea să vă rog să îmi răspundeți la câteva întrebări despre Ceata de feciori din Sebeșul de Jos.

Bună ziua! Mă numesc Ionuș Valentin și sunt bucuros să vă răspund la întrebări despre datinile noastre ce se desfășoară la Sebeșul de Jos.

Când anume se organizează Ceata de feciori, în ce moment al anului?

Ceata de feciori se organizează în prima sâmbătă după Sfântul Nicolae. Tot tineretul din Sebeșul de Jos se aduna la Căminul Cultural, unde se alegea un comitet format din vătaf (șeful care conduce ceata feciorilor pe perioada sărbătorilor de iarnă) și încă 4 feciori cu anumite responsabilități.

Ce rol are acest obicei?

Acest obicei, moștenit de la bunicii și părinții noștri, aduce vestea Nașterii Domnului Iisus Hristos, la casele gospodarilor, în seara din Ajunul Crăciunului.

Ați făcut parte din această ceată?

Da, am făcut și eu parte din această ceată, am fost și vătaf câțiva ani, din 2008 până în 2015, și este o bucurie să participi la acest obicei.

De când este acest obicei?

Nu știu o dată de când este acest obicei, dar eu zic că are foarte mulți ani, deoarece bunicul meu, tatăl meu au fost în ceată, după care și eu și sper că și copiii mei să ducă mai departe această tradiție.

Ce vă dădeau oamenii care vă primeau în casele lor?

De la oameni, primeam o bucată de pecie (carne afumata de porc), un colac și bani.

Ce făceați cu toți banii strânși?

Cu acei bani, organizam un bal de Crăciun, la care participa tot satul.

Dezvăluți-ne ceva din amintirile dumneavoastră.

După cum am menționat, în fiecare an se organiza ceata, ne adunam în fiecare seara până în Ajunul Crăciunului, pentru a repeta colinde vechi. Se fierbea vin, se cântau colinde, povesteam, au fost niște momente frumoase, ne-am bucurat cu toții, s-au legat prietenii care se păstrează. A fost foarte frumos! Când intrai prima dată în ceată, erai numit *iapă*, și eram testați dacă suntem destoinici, dacă putem căra desagii cu peciile și colacii primiți. În Ajunul Crăciunului, îmbrăcați în portul tradițional românesc, cu cămașă, cioareci, vestă, cizme de piele domnești, căciula de miel, plecam la colindat prin sat. Prima dată, se mergea la preotul satului, apoi la primarul comunei, la învățător, după care ne împărțeam în doua cete, unii care mergeau în partea de sus a satului, iar alții în partea de jos. Fetele se strângeau la Cămin și pregăteau masa pentru feciori, din bucatele aduse din sat. Tot feciorii trebuiau să tragă clopotele la biserică [în Ajunul Crăciunului, la miezul nopții, feciorii care împlinesc 18 ani – numiți, în trecut, recruți (cei care plecau la armata în anul respectiv) – se duc și trag clopotele la biserică]. La final, ne puneam toți la masa și petreceam până în zori. Eram mulți și veneam cu drag.

Ce sfaturi, îndemnuri dați generațiilor de astăzi?

Tinerilor din generațiile de astăzi, doresc să le spun să ducă mai departe acest obicei, să nu îl lase să se piardă, să se implice cât mai mulți, să vina cu multă dragoste și bucurie la întâlnirile cu feciorii.

Va mulțumesc!

Ceata de feciori din Sebeșu de Jos, anul 2013

Ceata de feciori din Sebeșu de Jos, la colindat la Mănăstirea Turnu Roșu, anul 2013

Ceata de feciori din Sebeșu de Jos, anul 2013

Interviu cu bunicul meu, brutarul Nicolae Muntean, de la Racovița

69 de ani

Larisa Neamțu, clasa a V-a, Școala Gimnazială Racovița

Elemente de patrimoniu cultural imaterial identificate: rețete de preparate din cereale

Bunicule, povestește-mi, de la cine ai învățat să faci pâine și cum ai ajuns brutar în satul nostru?

Am învățat de la muma. Dumneaei făcea pâine cu bunica în cuptorul din curte. Aveam în curtea casei un cuptor din cărămidă, în care intrau 10 pâini. La acea vreme, mai toată lumea făcea pâine acasă. Bunica Ană și muma făceau pâine și lichiou cu prune. Toamna, uscau, în cuptor, poame. De mic îmi plăcea s-a ajut pe bunica să facă pâine, așa am ajuns să fiu brutar.

Am lucrat la brutărie timp de 16 ani, iar acum 20 de ani brutăria s-a închis din cauza altor brutării mult mai avansate în tehnologie.

Cum era brutăria?

Era un cuptor din cărămidă, care funcționa pe lemne, iar temperatura cuptorului o verificam cu mâna sau cu făină pe care o aruncam în cuptor, iar dacă făina se aprindea, cuptorul era bine încălzit.

Ce unelte foloseai?

Aveam o balanță cu care cântăream fiecare aluat, un malaxor în care amestecam ingredientele pentru aluat, panacoadă [scânduri pe care se pune aluatul de pâine, la crescut, înainte de a fi pus în cuptor] pe care puneam pâinea după ce o suvolotam (îi dădeam forma pâinii) și o lăsăm la dospit pentru a o băga în cuptor. Înainte de a o băga în cuptor, o crestam, la mijloc, cu un cuțit. Udam cuptorul cu un mătăuz cu apă, înainte de a băga pâinea, apoi introduceam pâinea, în cuptor, cu o lopată plată, de lemn. Când scoteam pâinea din cuptor, aveam o perie pe care o înmuiam în apă și ungeam pâinea pentru a prinde luciul. Pâinea o puneam pe cărucioare, după care era distribuită la cooperative.

Câți oameni erați și la ce oră începeați?

Eram 4 brutari: doi pe un schimb, doi pe altul, iar cu timpul, am rămas doar 2 brutari, deoarece comenzile de pâine scădeau. Mergeam cu o zi înainte, la ora 18:00, făceam maioua și o lăsăm la dospit până la ora 03:00 dimineață, când începeam lucrul.

Câte pâini intrau într-un cuptor și câte cuptoare făceați pe zi?

Într-un cuptor, intrau 110 pâini și, în vremurile bune, făceam și câte 20 de cuptoare pe zi. Apoi, cu timpul, comenzile au scăzut și făceam doar 2 sau chiar un cuptor pe zi.

Ce ingrediente foloseați la pâine?

Foloseam făină albă, drojdie, sare și apă.

Cum se prepara maiaua?

Mergeam seara și pregăteam maia pentru câte pâini urma să facem în ziua următoare. Puneam făină, apă călduță și puțină drojdie. Ea creștea apoi tot aluatul.

Făceați și alte produse la brutărie?

Făceam și cozonaci pentru nunți chiar și „mărul” pentru parastase.

Cum se făcea mărul pentru parastas în Racovița?

Se pregătea aluat exact ca la pâine și se făceau două scărițe, o mână, șapte colaci, prescură pe care se punea semnul Sfintei Cruci, pistolnicul... Am văzut de multe ori acasă, la noi, cum se făcea „mărul”. Pistolnicul putea fi pus doar de femei văduve. Mai târziu, se făcea la brutărie, după aceeași rânduială.

Se făcea pâine și pentru alte localități?

Pâine făceam și pentru locuitorii din Sebeșul de Sus.

Sunt sigură că ai fost un brutar bun, pentru că pâinea pe care ne-o faci acasă este foarte bună și delicioasă. Aș vrea să le transmiți un mesaj copiilor din ziua de azi .

Tot ceea ce faceți să faceți cu drag și din tot sufletul, pentru un rezultat bun al muncii voastre!

Mulțumesc, bunicule!

Autor desen: Larisa Neamțu, clasa a V-a, Școala Gimnazială Racovița

„Dana” – obicei din Racovița

Interviu cu tatăl meu, Marcel Olariu, 43 de ani
Maria Olariu, clasa a V-a, Școala Gimnazială Racovița

Elemente de patrimoniu cultural imaterial identificate: modul de a sărbători – obiceiuri populare

Buna ziua, tati! Astăzi vreau să îmi dai câteva detalii despre obiceiul Danei, din a doua zi de Crăciun.

Buna ziua! A doua zi de Crăciun, la Racovița, se întâlnesc toți fiii satului, toți oamenii care iubesc această localitate, toți localnicii, în fața căminului și se cântă un frumos cântec și anume „Dana”.

Ce semnifică pentru dumneata cântecul „Dana”?

Pentru mine și nu numai, Dana este un obicei care adună laolaltă toți locuitorii și toată lumea care iubește această localitate.

De la ce vârstă poți participa la acest obicei?

La acest obicei, participă toată lumea, de la mic la mare.

Dar cine se ocupă de pregătirea acestui obicei?

De pregătirea acestui obicei se ocupă băieții din ceată, primarii, crâșmarii, paharnicii și toți feciorii din ceată. Aceștia invită mamele și fetele care au primit în Ajunul Crăciunului Ceata, le invită în fața căminului, pentru a-i ajuta să cânte Dana, împreună cu bărbații din localitate.

Cum s-a transmis acest obicei?

S-a transmis din generație în generație.

La obiceiul Danei, a doua zi de Crăciun, la Racovița – anul 2014 și anul 2021 (pe masă, se văd ploștile cu băutură – căci sunt doi primari ai cetii –, iar în spate, capra cu care feciorii au mers, în Ajunul Crăciunului, la colindat)

Îți amintești din versuri?

Da. Cântecul începe așa:

„*Merge Dana prin grădină,
Cunună de vinețele,
Merge, Dana prin grădină...
Cu cizmele tropăind,
Cu rochița-n vânt trăgând;
Cu mâinile ca florile,
Cu botele ca rujile!
La fântână c-o ajuns,
Apă-n bote ș-o luat,
Și-napoi când s-o-nturnat,
Cu trei juni s-o-ntâmpinat...*” și cântecul se continuă.

Aveți idee de unde a pornit acest obicei?

Nu știu exact să îți spun de când a pornit acest obicei, dar cred că suntem singura localitate care are și păstrează acest frumos obicei.

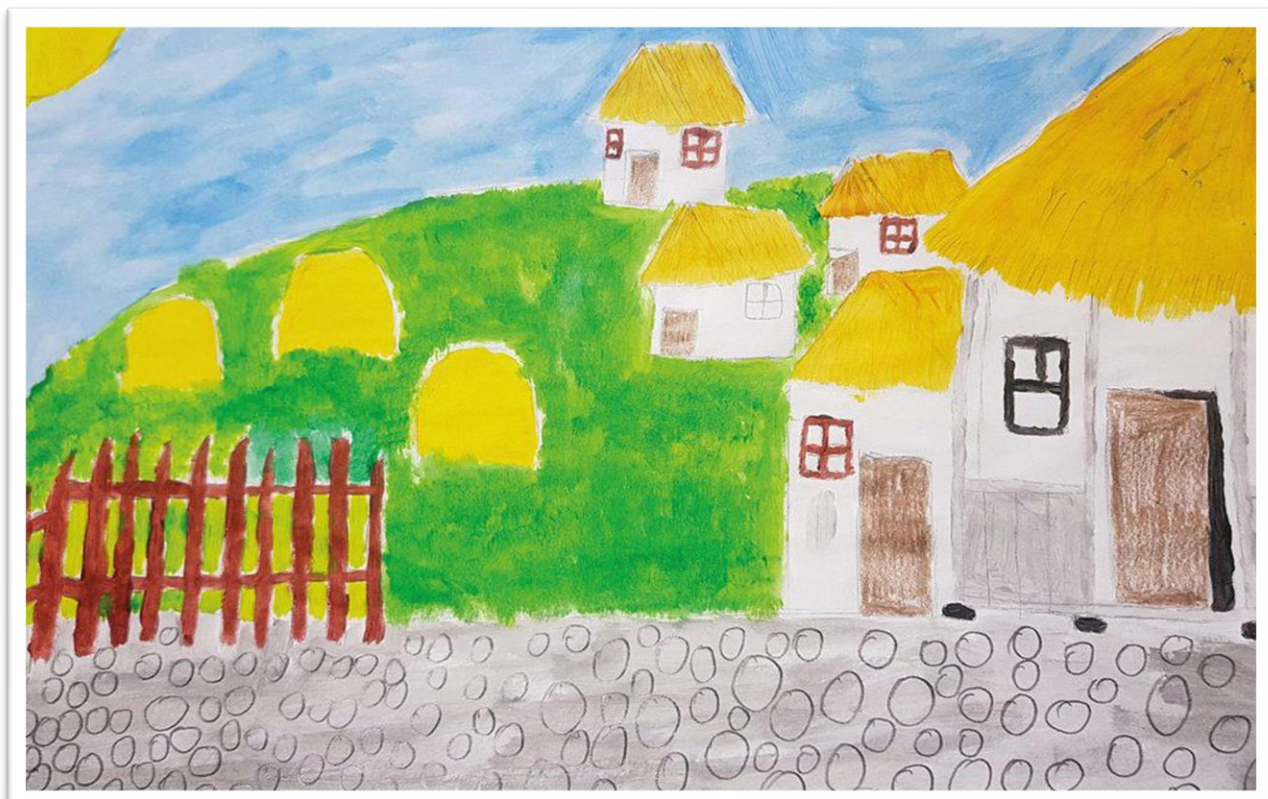
Ce urmează după colind?

La sfârșitul colindului, primarul cetei mulțumește mamele, fetelor, taților fetelor care au lăsat [primit, în Ajun de Crăciun] ceata, mulțumește tuturor participanților care i-au ajutat să cânte și îi invită, în interiorul căminului, unde se pornește un joc mare, iar mamele fetelor vor fi servite cu două vedre de vin fiert, iar tații fetelor cu o veadră de rachiu. Petrecerea ține până seara târziu.

Mulțumesc pentru răspunsuri! Te rog, tati, să le transmiți un mesaj, copiilor de azi.

Pe copiii de astăzi, îi rog să păstreze tradiția, obiceiul și folclorul! Doar așa putem rămâne o nație frumoasă!

Autor desen: Maria Olariu, clasa a V-a, Școala Gimnazială Racovița

Sărbătoarea Armindenilor, la Sebeșu de Jos

Interviu cu bunicul meu, Toma Luca, 67 de ani
Daniel PETRE, clasa a V-a, Colegiul Național „Gheorghe Lazăr” Sibiu

Elemente de patrimoniu cultural imaterial identificate:
modul de a sărbători – obiceiuri legate de Sărbătoarea Armindenilor

Sărbătoarea Armindenilor este o sărbătoare mai veche a satului, cu o istorie lungă în spate. Pentru a afla mai multe informații despre aceasta sărbătoare, i-am luat un interviu bunicului meu matern, Toma Luca.

Buna ziua, bunicule!

Buna ziua, nepoate!

Pe vremea ta, se puneau armindenii?

Da, și pe vremea mea, și acum, se practică acest obicei înainte de sărbătoarea Sfântului Gheorghe.

Dar cât de veche este aceasta tradiție?

Aceasta tradiție este foarte veche, de când e satul!

Ce ne poți spune despre sărbătoarea Armindenilor din satul nostru?

În ziua de 23 aprilie, se serbează Sfântul Gheorghe sau sărbătoarea Armindenului, sărbătoare foarte însemnată pentru satul nostru, Sfântul Gheorghe fiind chiar și pe steagul Sebeșului [de Jos]. Feciorii, în ajunul acestei sărbători, aduceau din pădure lăstari verzi de **fag** sau de **mesteacăn**, pe care îl împlântau la porțile unde erau persoane cu numele Gheorghe sau nume derivate din acesta și unde erau fete sau feciori neînsurați. Se mai puneau, de asemenea, la poarta primarului, a preotului, a dascălilor și, prin sat, pe la podurile principale. Feciorii primeau bani, pe care îi foloseau la plantarea lăstarilor peste an. Pe la amiază, se încingea o hora în centrul satului, unde feciorii jucau cu fetele nemăritate.

O fotografie cu bunicul meu, cântăreț în strană, cel în haine românești, de lângă fereastră

Ansamblul *Hora de la Rusca* din Sebeșul de Jos (în drum spre *Cântarea României*), la Mănăstirea Curtea de Argeș, anii '80. În partea stângă, se vede steagul localității Sebeșul de Jos

Steagul din Sebeșul de Jos, reînnoit

Ce simbolizează această sărbătoare?

Această sărbătoare simbolizează venirea primăverii, mestecenii fiind cei care înfrunzesc printre primii. Totodată, sărbătoarea aceasta este o sărbătoare opusa zilei de Sfântul Nicodim, unde se spune că frunza cade.

Tu ai fost cu ceata de feciori când erai tânăr? Ai participat la tăierea și punerea Armindenilor?

Da, eu am fost cu ceata feciorilor înainte să mă însor cu bunica ta, pentru că, dacă te însuram, nu mai mergeai, aveai alte obligații.

Spune-mi ce alte obiceiuri mai erau în sat, de sărbătoarea Sfântului Gheorghe?

Un alt obicei ar fi acela că, în dimineața zilei de 23 aprilie, ziua Sfântului Mucenic Gheorghe, feciorii mergeau cu Ziorile [cântec specific cântat la sărbătoriți; se mai practică și în zilele noastre] la toate persoanele pe care le chemau Gheorghe sau aveau nume derivat din acesta. Tot în această dimineață, de Sfântul Gheorghe, feciorii băgau fetele în vale. Un obicei străvechi era ca un fecior de pe uliță să se ducă, dis-de-dimineață, la casa în care era o fata, poate iubita lui, o lua, așa, cum se găsea, de multe ori în cămașa de noapte, se duce cu ea în vale, unde apa era mai mare, și, acolo, o pune în apă, cât era fata de mare. Normal că fetele se ascundeau în casă, dar așa încât feciorul să nu le caute prea mult, să fie găsite, duse în vale și udate bine. Fetele știau că aveau să vină și se pregăteau și ele cum știau mai frumos, dar, în vale, tot ajungeau că, de nu, ele nu erau jucate de nici un fecior de Sfântul Gheorghe. În zilele noastre, obiceiul cu băgarea fetei în vale nu se mai practică.

Mesteceni duși la porțile din sat, de Sfântul Gheorghe

Crezi că această tradiție va continua la nesfârșit sau se va pierde încetul cu încetul?

Cred că acest obicei se va păstra în continuare, cu toate că sunt din ce în ce mai puțini tineri în sat, însă și cei care sunt, dar și cei plecați, își încurajează băieții să participe la sărbătorile de peste an, pentru a menține tradițiile în viață. Și eu am participat și mi-am încurajat băieții să participe și, la rândul lor, și ei, după cum văd, vă implică pe voi, nepoții mei, în toate obiceiurile de la sărbătorile de peste an. Ca și părinții voștri, și alți părinți, foști membri și ei în ceata de feciori...

Mulțumesc, bunicule! Ai avea un mesaj pentru tinerii din ziua de astăzi?

Da, aș avea un mesaj și acesta ar fi ca tinerii din ziua de azi să continue tradițiile, pentru că doar așa vor rămâne în viață.

Sâmbăta Floriilor, la Sebeșu de Jos

Interviu cu bunica mea, Viorica Popa, 58 de ani
Amalia Elena Popa, clasa a III-a, Școala Gimnazială „Matei Basarab” Turnu Roșu

Elemente de patrimoniu cultural imaterial identificate: modul de a sărbători – obiceiuri legate de Sărbătoarea Floriilor

De Sărbătoarea Floriilor, la Sebeșu de Jos, se practică o tradiție moștenită din generație în generație. În sâmbăta lui Lazăr, sâmbăta dinaintea duminicii de Flori, copiii din Sebeșu de Jos strâng ramuri de salcie, pe care le prind într-o coroană, dar și în buchete, și pornesc din capătul satului, dinspre pădure, până la biserică, cântând un cântec numit *Versul Floriilor*. Acesta povestește despre Domnul Iisus, Care a fost primit cu ramuri de măslin, de mulțimea care, după o săptămână, avea să ceară răstignirea Lui. Pentru mai multe informații, am stat de vorba cu bunica mea paternă, Viorica Popa.

Bunica mea, Viorica Popa, prima femeie din stânga

Buna ziua, buni! Aș dori să-ți adresez câteva întrebări despre obiceiul, din satul nostru, din sâmbăta Floriilor.

În sâmbăta Floriilor, avem un obicei foarte vechi și frumos, în care copii, cei mici și mari, duc ramuri de salcie la biserică. Mă bucur să îmi văd nepoatele continuând obiceiul pe care și eu, fiind copil, îl făceam.

Cum era pe vremea ta, buni?

Pe vremea mea, erau mulți copii și eram la fel de bucuroși ca și voi.

Tot la biserică duceați salcia, buni?

Da, Amalia! Mergeam în capătul satului, unde băieții mai mari tăiau salcie, iar noi făceam buchete și le duceam la biserică. A doua zi, părintele o sfințea, iar oamenii o primeau și o duceau acasă, pentru binecuvântare.

Cine vă îndruma, buni?

Pe vremea mea, la început, însoțea grupul copiilor preotul și un cântăreț, chiar și un învățător, câteodată. Mai târziu, doar cântăreții de la biserică, ca apoi, copiii să meargă însoțiți de părinți sau învățător. Din ce văd și aud, acum copiii de clasa a VIII-a sau chiar și mai mari se ocupă de organizare. Este o bucurie să vezi cum, alături de copii, sunt și părinții care, odinioară, ei duceau salcie în sâmbăta lui Lazăr, la biserică, copii fiind.

Ce crezi dumneata că simbolizează acest obicei?

Consider că oamenii fac acest lucru cu gândul la intrarea lui Iisus în Ierusalim, care a fost întâmpinat cu ramuri verzi.

Apreciază oamenii acest obicei vechi?

Da, foarte mult. Sătenii ies în poartă și îi întâmpină pe copii cu ceva dulce și multe zâmbete. Tot satul iese în întâmpinarea copiilor. Cei din partea de jos a satului vin în centru să-i primească. E o mare bucurie să-i vezi.

Ce îndemn ai avea pentru noi, copiii, din ziua de astăzi?

Să păstrați tot ce este păstrat din bătrâni, pentru că suntem un popor creștin, cu multă credință și speranță în Dumnezeu.

Mulțumesc, bunica!

Sebeșu de Jos,
Sâmbăta Floriilor, 2023

Versul Floriilor

Veniți, cu toții, de împreună,
Să împletim și noi cunună
Din odrasle înverzite
Și de stâlپări înflorite
Ooo, fraților!

Pe Hristos să-ntâmpinăm
Și Lui să ne închinăm
Și ale noastre veșminte
Să le așternem înaintea
Ooo, fraților!

Tot omul să I se închine,
Că în Ierusalim vine,
Pe asin încălecând,
Cu dreapta blagoslovind
Ooo, fraților!

Să împlinescă prorocia
Cea scrisă de Isaia
Cartea Sionului scrie
Ca Împăratul va să vie
Ooo, fraților!

Veniți cu glas mângâios
Să Îl lăudăm pe Hristos,
Cu glasul cocorilor
Și al privighetorilor
Ooo, fraților!

Osana dintr-o înălțime
Ca Împăratul va să vie
Sionului să i se închine
Și să ne ducă la bine
Ooo, fraților!

Venim și noi să primim
Cei ce Sionul iubim
Că vine pe mânز șezând
Împăratul mângâind
Ooo, fraților!

Iisus vine cu blândete
Ca pe popor să-l învețe
Pe asin se umilește
Că mândria nu-i priește
Ooo, fraților!

Muntele Sionului
Biserica Domnului
Muntele cu umbra deasă
O fecioară mai aleasă
Ooo, fraților!

Astăzi toate prăznuiesc
Și pe Domnul preamăresc
Strigă, o, Ierusalime,
Osana dintr-o înălțime!
Ooo, fraților!

Bunicul meu știe să construiască cuptoare de pâine

Interviu cu bunicul meu, Gheorghe Brad din Gura Râului, 80 de ani
Georgiana Stoită, clasa a VII-a, Școala Gimnazială „Aurel Decei” Gura Râului

Elemente de patrimoniu cultural imaterial identificate: relatări despre ocupațiile tradiționale, în care apar terminologie și practici culturale specifice legate de acestea
Elementul de PCI este încă viu în sat – mai sunt câțiva meșteri constructori de cuptoare

Bună ziua, moș! Știi că dumneata erai mare meșter de cuptoare de pâine. De când ai început să le faci?

Am început să fac după ce nu mai eram inăș (ucenic), eram calfă. Și atunci am început să fac cuptoare.

De la cine ai învățat să faci cuptoare?

De la meșteru', de la Luca din Orlat.

De la ce vârstă ai început să le faci?

De pe la 20 de ani, am început să fac cuptoare. N-am mai stat în Orlat, am venit în Gura-Râului. Mai venea câte cineva și zăcea că „Nu îi fac un cuptor?”. Și, până puteam lucra, îi făceam cuptoare. Am făcut multe cuptoare.

Cu ce material le făceai?

Puneam un rând de piatră pân' su' vatră și, pe urmă, puneam un rând de sticlă. După ce puneam sticla, puneam pământ galbin, frământat bine, ș-apă așezam vatra frumos și făceam niște pământ moale, de să băga printre cărămizi, de să lega bine, bine și, după ce băgam pământu' ala moale, băgam niște nisip și frecam cu altă cărămidă, frecam bine și, după ce era vatra făcută gata, porneam cu bolta.

Care era cel mai bun pământ de lipit?

Pământu' galbin, îl aduceam de la Orlat, de la Hulă [Hula Săcelului – un deal din apropierea Orlatului], ăla era cel mai bun.

De unde începeai construcția unui cuptor?

De la fundație, cu piatra, dădeam cu piatra până la vatră și, de acolo, făceam cu cărămidă.

Cât timp dura să construiești un cuptor?

Depinde cum era de mare, câte 2 zile, 3, și 3 zile lucram la un cuptor.

Gheorghe Brad – moșul
meu, constructor de
cuptoare de pâine

Cât de mare trebuia să fie?

Întrebam femeile de câte pâni să îl fac, una zăcea de 10, cam de 10 pâni, cam asta era, cam de 10 pâni făceam cuptoarele.

Și cum hotărai câte pâni putea să intre într-un cuptor?

Cu pălăria de paie, puneai de 10 ori pălăria și atuncia atâtă era măsura.

Care sunt părțile unui cuptor?

Fundația, bolta, vatra, șubăru' [dispozitiv cu care se reglează închiderea sau deschiderea hornului de la cuptor – a se vedea mânerul de la șubăr, în partea de sus a fotografiei 1] și, de la șubăr, porneam cu hornu' și ușa.

Ușa cuptorului din ce materiale o făceai?

Ușa cuptorului să facea din tablă.

Și le făceai dumneata?

De multe ori le făceam io, câte cineva să ducea și le făcea cu fierarii ăia, da' le făceam și io, de multe ori, la multe cuptoare făceam ușa și șubăru'.

Ce obiecte folosesc femeile pe lângă cuptoare?

Jeritoriu' [vezi foto 3], după aceea dârgu' [vezi foto 3] de trăgea jaru' la gura cuptorului, pregătea vatra, la urmă dădea cu mățăuzu', așa, de curăța vatra cuptorului, și lopata de pită.

Mai știe cineva din sat să facă cuptoare?

Cân' am făcut io, mai era de mai făcea, da' o trecut timpu', nu știu dacă mai iestă unu' să știe.

Ai mai învățat pe cineva cum să construiască cuptoare?

Am lucrat cu Ludoșan și m-ajuta. Și, pe cât mă ajuta, mai învăța și el să mai facă, da' nu știu dacă știe să facă ori nu știe. Îl mai luam pe ăla de m-ajuta.

Cam câte cuptoare ai construit la viața dumată?

Multe am construit și am construit și pe la domni, așa, pe la cabane, și pe acolo am construit, pe la domni care avea cabana și voia cuptor.

Prin sat, multe, multe?

Și pin sat, prin sat am construit multe.

Mulțumesc, moș! Toate lucrurile pe care le-ai spus vor ajunge într-un caiet. Doamne-ajută!

Doamne ajută!

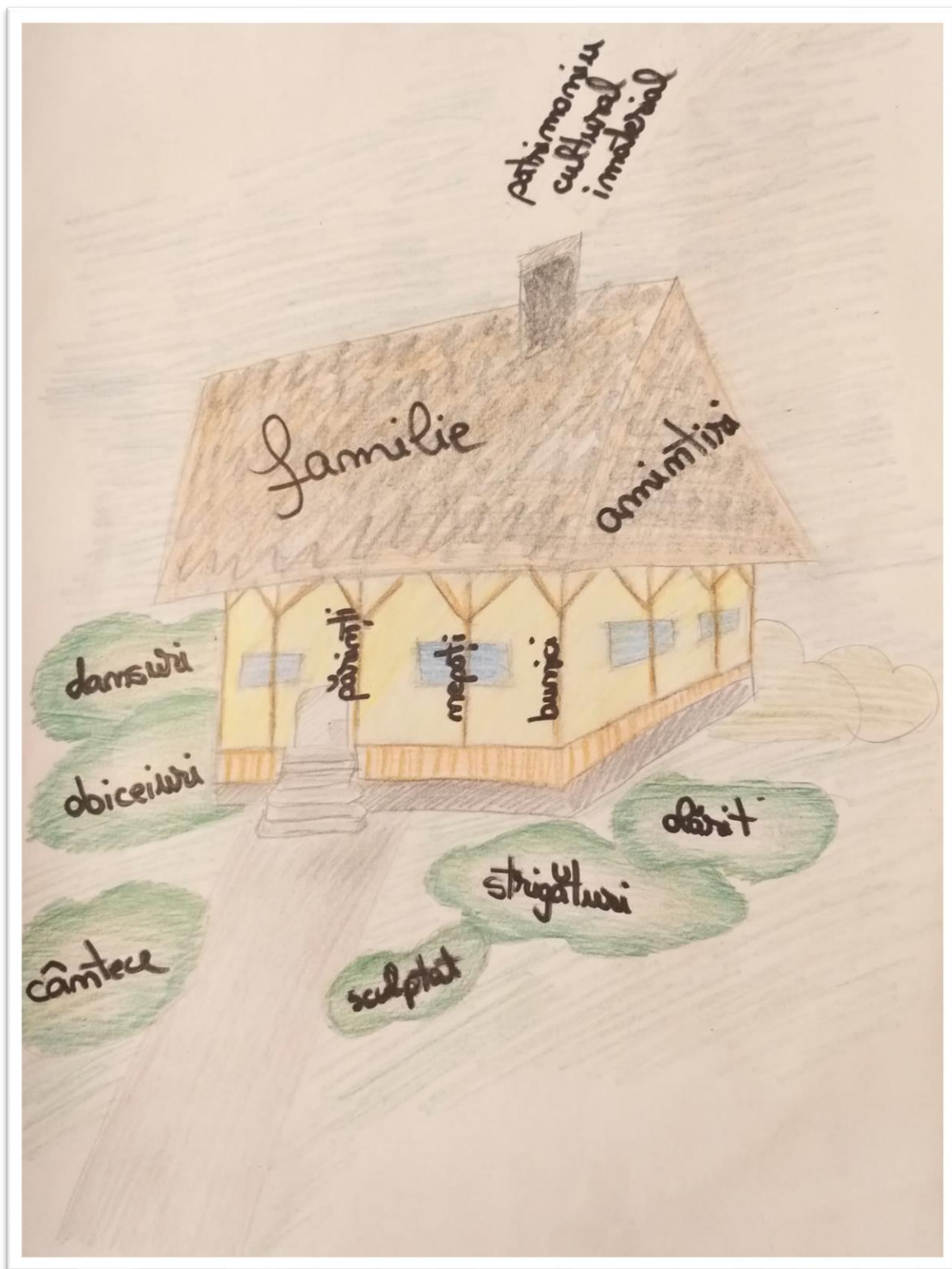
Gura cuptorului construit de moșu' (foto 1).
Vatra cuptorului (foto 2)

Uneltele pe care le folosesc gospodinele
la cuptorul de pâine: dârg, jeruitor,
lopată și mățăuz (foto 3)

Pâine de casă în troaca
de pâine, coaptă pe
vatră (foto 4)

Autor desen: Georgiana Stoiță, clasa a VII-a, Școala Gimnazială „Aurel Decei” Gura Râului

Mestecenii din Ajunul Rusaliilor, de la Racovița

Interviu cu bunica mea, Leontina Frățilă, 68 ani
Silvana Stoichiță, clasa a V-a, Școala Gimnazială Racovița

Elemente de patrimoniu cultural imaterial identificate: obiceiurile legate de Sărbătoarea Rusaliilor

Bunico, te rog să-mi povestești despre obiceiul de a pune mesteceni (armindenii) la poartă, în Ajunul Rusaliilor!

Acesta este simbolul Rusaliilor. Sâmbăta, în Ajun de Rusale (Rusalii), băieții se strâng dis-diminează, în grup de câte 10-15 băieți, care au vârsta de 18-20 de ani și, dimineața, la ora cincii, pornesc spre pădure cu cai, cu căruțe. Seara, se întorc cu armindenii sau, cum se zice la noi, mesteceni. Seara, pe la 7-8, se întorc și încep să pună mesteceni la poarta fetelor care sunt trecute de 16-17 ani în sus, necăsătorite. Pun câte doi mesteceni la fiecare poartă, după care, noaptea la 12:00, băieții merg și încep să îi împlânte la poarta fetelor.

A doua zi dimineața ei pregătesc, la căminul cultural, hora satului, cum se spunea pe vremuri.

După slujbă, fetele mergeau și plăteau băieții pentru mestecenii ce i-o pus la poartă, apoi, până la 9 seara, rămân la joc. Cele care nu plătesc a doua zi, băieții se duceau frumos la poartă și le ridicau mestecenii de la poartă și cumva le făcea pe fete de rușine.

Băieții cântă ceva anume când merg prin sat?

Bine, ei când vin atunci, încep să cânte... nu numai cântând prin sat, ci și cu caii împodobiți cu zurgălăi, pun clopoței la cai și-i alaiul mare, câte 3-4 căruțe și 15-20 băieți, în fiecare căruța 5-6 băieți și toți se împrăștie prin sat și, unde sunt fete trecute de 16 ani, le pun mesteceni.

Ce părere ai dumneata despre acest obicei?

E un obicei frumos și simți că sunt Rusalele, căci alt obicei n-avem [de Rusalii]. De Paști, vopsești ouă, tai mielul. De Rusalii, acesta era obiceiul. Băieții se duc și aduc mesteceni, iar a doua zi după-masă, începea hora, unde mergeau fetele și mamele.

Crezi că acest obicei o să mai continue?

Până anul trecut, obiceiul a fost neîntrerupt. Anul acesta, nu s-au adunat băieții, tineretul nu mai vrea, foarte multe obiceiuri se vor strica din cauza asta.

N-au vrut fetele sau băieții?

Nu știu, poate și fetele și băieții, nu știu care-i situația, dar prevăd că așa se vor strica toate și-i păcat că astea au fost din moși strămoși. Nici obiceiurile de nuntă nu mai sunt ca altădată. Poate n-au avut posibilitatea să aducă, nu știu, pentru că mestecenii se aduc din pădure, îi taie, îi trage, îi încarcă, adică e munca la ei. Poate aici ar trebui să se implice mai mult și părinții băieților, ca să nu se piardă obiceiul.

Mulțumesc că mi-ai dat aceste informații. Te-aș ruga să transmiți un mesaj tinerilor de azi.

Să fie înțelepți și să nu piardă tradițiile acestea prețioase.

Băieți din Racovița,
aducând mestecenii,
în Ajunul Rusaliilor,
2016 și 2019

Autor desen: Silvana Stoichiță, clasa a V-a, Școala Gimnazială Racovița

Hora Fetelor din Sebeșu de Jos, județul Sibiu

Interviu cu doamna Dina Stoica, 81 de ani
Andreea Trif, clasa a VII-a, Școala Gimnazială „Regina Maria” Sibiu

Elemente de patrimoniu cultural imaterial identificate: dansuri tradiționale

Bună ziua, doamna Dina! Recent, am auzit despre o horă a fetelor. Îmi puteți spune câte ceva despre această horă?

Aceasta horă a fost o creație a fetelor din Sebeș. Mereu, când veneau vitele, băieții se duceau să bea câte un pahar de vin, deoarece, pe vremea aceea, nu exista berea. Cât [timp] aceștia erau plecați, fetele dansau cât știau ele de bine [fără muzicanți, cântând ele], pentru a le impresiona pe mamele băieților!

Îmi puteți spune cum sună acest cântec al fetelor?

Sigur! Uite, cam așa sună:

Spune-i, bade, maică-ta la la la la la x2
Să nu poarte grija mea la la la la la x2
La pusul fustițelor la la la la la
La-ncinsul cătrîntelor la la la la la!
Joacă, bade, nu te face la la la la la x2
Ori nu joci cu cine-ți place la la la la la x2
Căci cu cine ți-a plăcut la la la la la
Astă seară n-a venit la la la la!
Spune-i, bade, maică-ta la la la la la
Să curețe fântâna la la la la la x2
Că-n fântână-i apa bună la la la la la x2
Cine bea doi se-mpreună la la la la la x2
Hai, bade, să bem și noi la la la la la
Să ne unim amândoi la la la la la x2.

Vă mulțumesc mult! Acum, îmi puteți spune prin ce an a început această tradiție?

Această tradiție a început prin anul 1940-1942 și a continuat până în prezent.

În trecut, unde se ținea jocul și la ce oră?

În trecut, hora satului începea după ora 12, la amiază. După ce lumea ieșea de la biserică, mergeau acasă, mâncau și apoi se duceau la joc, la Căminul Cultural, și petreceau până pe la 6, la 7 și nu mai târziu, până veneau vitele. Mergeau și tinerii, dar și mamele acestora.

Ce scop a avut acest joc, de ce îl jucau doar fetele?

Prin acest joc, fetele încercau să transmită, cu finețe, mesaje mamei [feciorilor], care le studiau dacă și-au pus bine șurțile/crătința. Uneori, o relație era privită ca nepotrivită, din partea unora.

Îmi puteți spune când se joacă [în zilele noastre] această horă?

Aceasta hora se joacă doar în zilele de sărbătoare [cum ar fi Crăciunul, Rusaliile!]

Aveți un mesaj pentru generația de astăzi?

Da, să participe la joc și să păstreze tradițiile. Acestea țin oamenii într-o armonie sufletească. Jocul este o legătură între cei care au plecat și cei prezenți. Se menține legătura între oameni, se fac legături sufletești prin strângeri de mână, atingeri, comunicarea față în față.

Vă mulțumesc mult pentru timpul acordat! O zi frumoasă!

Hora fetelor la serbarea câmpenească *Hora de la Rusca*, la Sebeșu de Jos, anii '2010

Hora fetelor la serbarea câmpenească *Hora de la Rusca*, la Sebeșu de Jos, anii '2010

